

Välfärd

Statistiska centralbyrån

Statistics Sweden

Nu håller vi ihop

- Självmorden har minskat sedan 70-talet
- Många gör uppehåll efter gymnasiet
- Fler invandrare har familjeanknytning

Nr 4
2009

Å andra sidan

Jag tar över en tidskrift som vid det här laget kan göra anspråk på att vara anrik. Det första numret kom ut 1981. Vad gör man med ett sådant ansvar? Ja, att barn är en stor del av mitt liv går inte att ta miste på i det här numret. Idag är det färre barn som är med om en separation mellan föräldrarna än på nittio-talet. Även om inte alla separationer är av ondo för de inblandade barnen, känns det ändå som en positiv utveckling. Vi visar också hur orsakerna till att barn inte bor med båda föräldrarna har förändrats under de senaste hundra åren. I början av 1900-talet berodde frånvaron av en förälder oftast på dödsfall. Nog är skilsmässa att föredra trots allt.

I ett globalt perspektiv går det också att hitta förbättringar för världens barn. En så enkel sak som socker- och saltlösning kan göra skillnad mellan liv och död för ett barn med diarré. När sådan kunskap sprider sig återspeglas det i statistiken över barn som inte lever till sin femårsdag.

Tyvärr innehåller tidningen inte bara goda nyheter. Att gamla män är överrepresenterade i självmordsstatistiken var en överraskning, åtminstone för mig. Det är kanske inte lika överraskande att det finns ett samband mellan dålig hälsa och arbetslöshet, men jag önskar att det inte framstod så tydligt redan bland unga vuxna. Rosengård har stora problem. Den låga andelen förvärvsarbetande sticker ut, till och med i jämförelse med andra utsatta stadsdelar.

alexandra.kopf.axelman@scb.se

Innehåll

Växelvis boende ökar bland skilsmässobarn	3
Dålig hälsa bland unga arbetslösa	6
Själv mord är vanligast bland äldre män	8
Familjeband vanlig orsak till invandring	10
Statistikskolan: Ett mått på spridning	12
EU:s hållbarhetsstrategi: Fortfarande dör många i trafiken	14
EU-statistik	15
Positiv utveckling i utsatta stadsdelar	16
Alla barn har samma rättigheter	18
Fler ensamstående och äldre får bidrag	20
Få svenska 19-åringar studerar vidare direkt efter gymnasiet	22
Extra ersättning vid föräldraledighet: Välbetalda pappor påverkas mest	24
Notiser	26
Baksidan: Bor med mamma och pappa	

Nästa nummer utkommer i mars 2010

Välfärd sedan 1981

utges av
STATISTISKA CENTRALBYRÅN
med syfte att i lättillgänglig form presentera och
analysera aktuell statistik om välfärd, arbets-
marknad, utbildning och befolkning. Tidskriften
är öppen för bidrag från experter såväl inom
som utanför SCB. Författarna svarar själva för
åsikter som framförs.

© 2009, Statistiska centralbyrån

Citera gärna men ange källan:
SCB:s tidskrift Välfärd

Redaktion

Alexandra Kopf Axelman	08-506 943 51
Chefredaktör	
Susanne Ekholm	08-506 945 97
Anna Nyman	45 94
Hans Heggemann	019-17 68 10
Kenny Petersson	65 62
Peter Öberg	67 85
Åsa Westlund, layout, diagram	08-506 949 15

Redaktionsråd

Stina Andersson, ansvarig utgivare
Eva Hagsten
Jack Hansson
Kjell Jansson
Anders Sundström
Martin Villner

Adress

Tidskriften Välfärd
Statistiska centralbyrån
Box 24300, 104 51 Stockholm
Fax: 08-506 947 72
E-post: tidskriften.valfard@scb.se
Webbplats: www.scb.se/valfard

Prenumerationer

SCB, Publikationstjänsten
701 89 Örebro
Tfn: 019-17 68 00
Fax: 019-17 64 44
E-post: publ@scb.se
Prenumerationspris 2009
helår (4 nummer): 350 kr
Lösnummer: 90 kr
exkl. moms

Omslagsfoto:
Juliana Wiklund

Medlem i

**SVERIGES
TIDSKRIFTER**

ISSN 1654-6710 (online)
ISSN 1651-6710 (print)
URN:NBN:SE:SCB-2009-A05T10904_pdf (pdf)

SCB Tryck Örebro, november 2009

Växelvís boende ökar bland skilsmässobarn

Sammanlagt bor ungefär vart fjärde barn under 18 år skilt från en eller båda sina föräldrar. De flesta av dessa barn har föräldrar som separerat. Under 2000-talet har antalet barn som är med om att föräldrarna flyttar ifrån varandra minskat, men sett över längre tid är andelen barn med separerade föräldrar större nu.

Andelen barn som är med om att föräldrarna separerar ökade under 1980- och 1990-talen för att sedan minska. Under 2008 var 47 000 barn, eller drygt 3 procent av barnen med gifta eller samboföräldrar, med om att deras föräldrar flyttade ifrån varandra.

Antalet separationer har minskat både för barn med gifta föräldrar och barn med samboföräldrar. Nedgången under 2000-talet var större för barn med samboföräldrar, men det är fortfarande ungefär dubbelt så vanligt att barn med samboföräldrar är med om en separation som att barn med gifta föräldrar är det. Under de senaste två åren har separationerna i sambofamiljer ökat något, medan inte samma tendens märks bland barn med gifta föräldrar.

TIDIGARE VAR DET VANLIGARE att yngre barn upplevde en separation. Antalet separationer minskade ju äldre barnet blev. Nedgången i separationer under 2000-talet har främst skett bland de yngre barnens föräldrar, vilket lett till att det inte längre är så stora skillnader i separationsrisk för barn i olika åldrar.

Bland tonåringar har separationsrisken ökat en aning, men det gäller endast barn med gifta föräldrar. Bland barn med samboföräldrar har separationsfrekvenserna gått ner i alla åldrar.

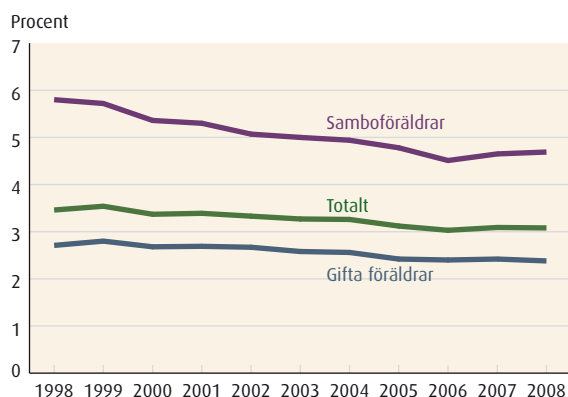

Foto: Susanne Kronholm

ATT FÖRÄLDRAR ÄR ÄLDRE IDAG än tidigare när de får barn och att de oftare har högre utbildning är möjliga förklaringar till de senaste årens nedgång i separationer. Separationerna minskar nämligen både med föräldrarnas ålder och med deras utbildningsnivå. Barn med en ung mamma (högst 22 år när barnet föddes) har dubbelt så stor risk att uppleva att föräldrarna separerar jämfört med barn med en mamma som var 31 år eller äldre när de föddes. Det är också ungefär dubbelt så vanligt med en föräldraseparation bland

Färre separationer på 2000-talet

Andel barn, 0–17 år, som varit med om att deras föräldrar separerat åren 1998–2008 efter familjetyp före separationen

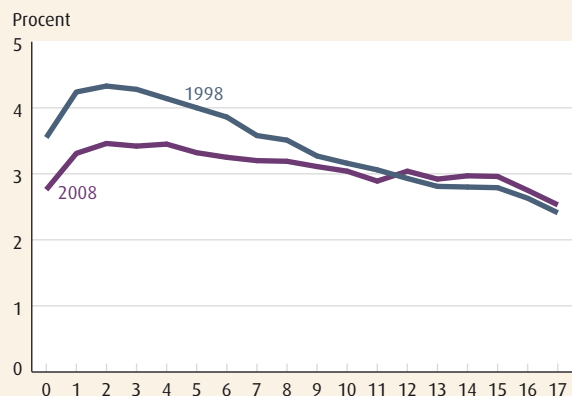

Separationer i sambofamiljer kan enbart redovisas om det finns gemensamma barn.

Under 2000-talet har antalet separationer minskat. Den största nedgången har skett bland barn med samboföräldrar.

Störst nedgång i separationer bland yngre barn

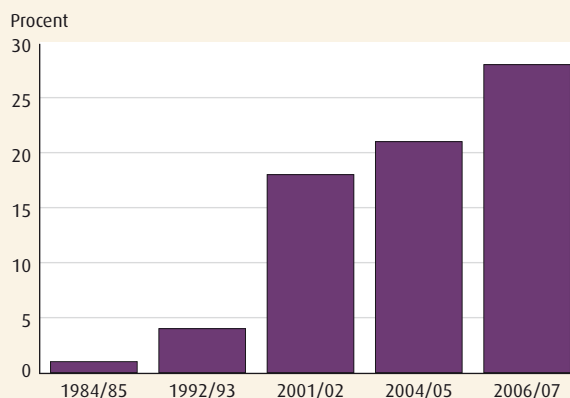
Andel barn som varit med om att deras föräldrar separerat 1998 och 2008 efter ålder

Antalet separationer har blivit färre sedan år 1998. Störst är nedgången för de yngre barnen.

Växelsvis boende allt vanligare

Växelsvis boende bland barn med separerade föräldrar

Växelsvis boende har blivit mycket vanligare under de senaste åren. I dag bor nära 3 av 10 barn med separerade föräldrar växelsvis hos sin mamma och pappa.

På baksidan av tidningen kan du se hur stor andel av barn i olika kommuner som bor tillsammans med båda sina föräldrar.

Anledningar till att barn bor skilt från någon av sina föräldrar

Hemmaboende 16- respektive 17-åringar efter familjesituation

År	Bor med båda föräldrar	Bor ej med båda föräldrar p.g.a.				Summa
		Separation	Dödsfall	Föräldrar aldrig bott ihop	Annat skäl	
1916-1925	78	1	18	1	2	100
1926-1935	78	2	15	3	2	100
1936-1945	82	2	12	2	3	100
1946-1955	80	6	9	2	3	100
1956-1965	82	7	6	2	2	100
1966-1975	84	9	4	2	1	100
1976-1985	77	15	4	3	1	100
1999	66	25	3	5	0	100
2008	59	32	3	5	0	100

Annat skäl kan t.ex. vara att barnet bor i fosterhem

Det finns olika skäl till att barn bor skilt från någon av sina föräldrar. I början av 1900-talet var den vanligaste orsaken att en förälder dog. Idag är det i stället separationer som är den vanligaste orsaken till att barn bor skilt från någon av föräldrarna.

barn med föräldrar som båda har förgymnasial utbildning, jämfört med barn med någon eftergymnasialt utbildad förälder.

NEDGÅNGEN I SEPARATIONER bland de yngre barnen har lett till att fler yngre barn bor med båda sina föräldrar. Andelen 1-5-åringar som bor med båda föräldrarna har ökat från 84 procent 1998 till 86 procent 2008. Bland de äldre barnen, 13-17 år, har denna andel istället minskat från 67 till 62 procent under samma period. På sikt kan även denna andel öka, om separationsriskerna minskar ytterligare eller ligger kvar på dagens nivå. Sammantaget bor idag drygt 1,4 miljoner barn eller tre av fyra barn under 18 år med båda sina föräldrar.

Andelen barn som bor med båda sina föräldrar var högst omkring 1970 och har sedan dess minskat. Även längre tillbaka i tiden var andelen lägre. Antalet barn som varit med om att deras föräldrar separerat har ökat under hela 1900-talet, men tidigare var en stor andel barn

med om att en förälder dog. I början av 1900-talet förlorade nära vart femte barn någon av sina föräldrar under uppväxten. Idag är det endast ett par procent av 17-åringarna som förlorat en förälder.

Allt fler barn har varit med om att deras föräldrar separerat och det är också vanligare idag att föräldrarna inte har bott tillsammans någon gång under barnets uppväxt. Under större delen av 1900-talet var det omkring 2 procent av barnen vars föräldrar aldrig bott ihop. Sedan 1970-talet har denna andel ökat och bland dagens 17-åringar har drygt 5 procent aldrig bott med båda sina föräldrar. Om andelen är densamma för de yngre barnen betyder det att omkring 100 000 barn har föräldrar som inte bott ihop.

SAMTIDIGT SOM antalet barn som varit med om att deras föräldrar separerat har ökat finns det tecken på att barn med separerade föräldrar har bättre kontakt med den förälder de inte bor hos.

Ett exempel på detta är att fler och fler barn bor växelvis lika mycket med båda sina föräldrar. Vid mitten av 1980-talet bodde bara 1 procent av barnen med separerade föräldrar växelvis lika mycket med båda sina föräldrar. År 2006-07 gällde det 28 procent av barnen med separerade föräldrar.

Växelvis boende är vanligast i åldrarna 6-9 år. I den åldern bor närmare hälften av barnen med separerade föräldrar växelvis lika mycket med vardera föräldern.

En majoritet av barnen med separerade föräldrar bor enbart med sin mamma men det har blivit vanligare att barn bor med sin pappa efter en separation. Andelen barn som är folkbokförda hos sin pappa av barnen som inte bor med båda sina föräldrar har ökat från 13 procent 1998 till 18 procent år 2008.

79 PROCENT AV BARNEN är folkbokförda hos sin mamma och en liten andel, 3 procent, är inte folkbokförd hos någon av sina föräldrar. I folkbokföringen saknar

Lästips

Barn idag – En beskrivning av barns villkor med Barnkonventionen som utgångspunkt

Barn- och familjestatistik
www.scb.se/le0102

vi uppgifter om växelvis boende, eftersom ett barn endast kan vara folkbokfört på en adress.

Det är vanligare att pojkar är folkbokförda hos sin pappa, 19 procent jämfört med 16 procent av flickorna. Andelen barn som är folkbokförda hos sin pappa ökar också med barnets ålder. Bland de yngsta barnen är mindre än 5 procent folkbokförda hos sin pappa medan 18 procent av de 17-åriga flickorna och 23 procent av pojkarna i samma ålder är det. ●

Författare

Karin Lundström

arbetar med barn- och familjestatistik på SCB
tfn: 08-506 941 87
e-post: karin.lundstrom@scb.se

Dålig hälsa bland unga arbetslösa

De arbetslösa befinner sig i en ond cirkel. Förutom att dålig hälsa kan leda till arbetslöshet finns det risk att arbetslöshet leder till dålig hälsa. Bland arbetslösa i åldern 20–29 uppger endast 68 procent att de har bra hälsa jämfört med 85 procent bland de yrkesarbetande i samma ålder.

Situationen för unga och arbetslösa diskuteras flitigt. Med hjälp av undersökningen "Hälsa på lika villkor" kan vi säga mer om hur de faktiskt mår. Hälsa är enligt Världshälsoorganisationen "ett tillstånd av fullständigt fysiskt, psykiskt och socialt välbefinnande och inte enbart

frånvaro av sjukdom". Vi vet att den självskattade hälsan har ett mycket starkt samband med den faktiska hälsan. Sjukdomar behöver inte vara allvarliga för att ha negativa konsekvenser för en persons livssituation, till exempel genom nedsatt arbetsförmåga eller minskade sociala kontakter. Ett sätt att mäta hälsans inverkan på livssituationen är att fråga om antal dagar med dålig hälsa. Statistiken visar att unga arbetslösa personer i åldern 20–29 har fler dagar med dålig kroppslig hälsa än yrkesarbetande i samma ålder. De har också fler dagar med dålig psykisk hälsa och fler dagar då ohälsa hindrat dem från dagliga aktiviteter.

I gruppen unga arbetslösa finns också en skillnad mellan de yngre och de äldre. Bland de arbetslösa i åldern 20–24 år uppger drygt 7 av 10 att de har en bra hälsa, men i åldern 25–29 år knappt 6 av 10. Denna skillnad kan inte förklaras av åldern, då den inte finns bland de yrkesarbetande. Där är hälsan densamma bland 20–24 åringar som bland 25–29 åringar, mer än 8 av 10 uppger en bra hälsa.

ANTALET DAGAR med psykisk ohälsa är också fler bland de unga arbetslösa än bland de unga yrkesarbetande. Mer än var tredje ung arbetslös har nedsatt psykiskt välbefinnande. Bland yrkesarbetande är det hälften så vanligt. Tio procent uppger svåra sömnbesvär bland unga arbetslösa jämfört med två procent bland yrkesarbetande. Svåra besvär av ångslan, oro eller ångest är tre gånger så vanligt bland unga arbetslösa som bland unga yrkesarbetande. Det är också dubbelt så vanligt bland unga arbetslösa att använda sömnmedel, lugnande/ångestdämpande och antidepressiv medicin och att samtala med kurator eller psykolog.

OHÄLSA KAN HINDRA EN PERSON att arbeta och det kan även minska sociala kontakter. När det gäller socialt deltagande, till exempel att delta i en studiecirkel, religiös sammankomst eller liknande är det en större andel unga arbetslösa än unga yrkesarbetande som har ett lågt socialt deltagande. Var femte ung arbetslös saknar en

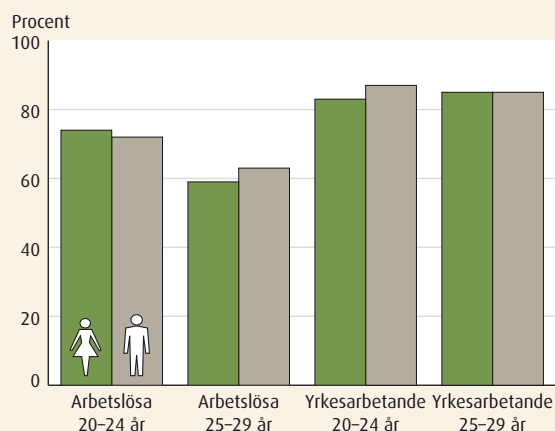
Statens folkhälsoinstitut genomför i samarbete med landsting och regioner årligen enkätundersökningen "Hälsa på lika villkor". Enkäten skickas till slumpmässigt utvalda personer i åldern 16–84 år. Åren 2007–2009 hade 7 612 kvinnor och 5 469 män i åldern 20–29 besvarat enkäten som innehåller frågor om fysiskt och psykiskt välbefinnande, tobaksvanor, alkoholvanor, sociala relationer, vårdutnyttjande, ekonomiska förhållanden, sysselsättning med mera. Inför resultatberäkningar tillförs även ett antal registeruppgifter om bland annat civilstånd, inkomst, födelse-land.

nära vän att dela sina känslor med och anförtrö sig åt medan det är hälften så vanligt bland unga yrkesarbetande. Sociala relationer och socialt deltagande har en hälsofrämjande effekt. Exempelvis uppger fler ett bra hälsotillstånd om de är socialt deltagande. En ökning av det sociala deltagandet skulle därför kunna minska ohälsan hos de unga arbetslösa. Det kan också förklara varför unga yrkesarbetande har bättre hälsa då de på sin arbetsplats har ett naturligt socialt nätverk.

GODA LEVNADSVANOR har också en hälsofrämjande effekt. Fysisk aktivitet är inte bara bra för den kroppsliga hälsan utan kan även lindra psykiska åkommor som ångest och oro. En rad levnadsvanor är sämre bland de unga arbetslösa än bland de unga yrkesarbetande, vilket skulle kunna förklara en del av deras ohälsa. Exempelvis är det en mindre an-

Arbetslösa har sämre hälsa

Andel unga vuxna som rapporterat att de har en bra eller mycket bra hälsa, fördelat på sysselsättning och ålder, genomsnitt för 2007–2009

Inom gruppen unga arbetslösa finns en tydlig skillnad mellan de yngre och de äldre. De äldre upplever en bra hälsa i mindre utsträckning än de yngre. Bland de yrkesarbetande finns inte samma skillnad.

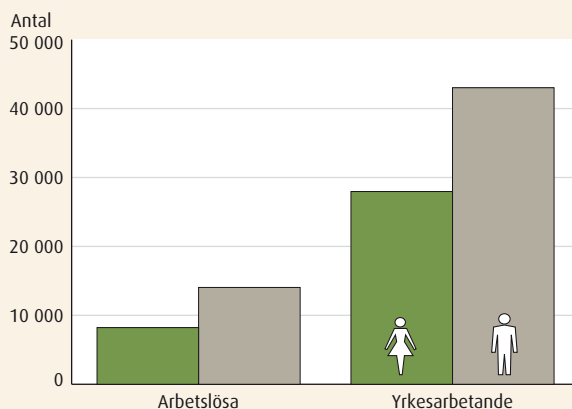

Var femte ung arbetslös saknar en nära vän att dela sina känslor med.

del unga arbetslösa som uppnår det nationella målet om fysiskt ansträngande aktivitet minst en halvtimme om dagen än unga yrkesarbetande. Men det innebär inte att levnadsvanorna bara behöver förbättras bland de unga arbetslösa. Den faktiska storleken på hälsoproblem är större bland de yrkesarbetande än bland de arbetslösa, eftersom de yrkesarbetande är många fler. Så även om det är dubbelt så vanligt med en stillasittande fritid bland unga arbetslösa som bland unga yrkesarbetande så är det 70 000 unga yrkesarbetande som har en stillasittande fritid jämfört med 20 000 unga arbetslösa. ●

Fler yrkesarbetande behöver motionera

Antal unga vuxna, 20–29 år, i Sverige med stillasittande fritid, fördelat på arbetslösa och yrkesarbetande, genomsnitt för 2007–2009

Bland de unga arbetslösa är det en större andel som har en stillasittande fritid, men sett till antalet är det många fler yrkesarbetande som rör sig för lite.

Lästips

www.fhi.se
se Nationella folkhälsoenkäten

Författare

Ann-Sofie Karlsson
arbetar med Nationella folkhälsoenkäten på Folkhälsainstitutet
tfn: 063-19 96 19
e-post: ann-sofie.karlsson@fhi.se

Själv mord är vanligast bland

Foto: Vidar Askland

Äldre män är kraftigt överrepresenterade i självmordsstatistiken. Av de som begick självmord åren 2005–2007 var 16,5 procent män i åldern 65 år eller äldre. I hela befolkningen var bara 7,5 procent män i den åldern.

Mellan 1 400 och 1 500 personer tar sitt liv i Sverige varje år. Ett självmord är alltid en tragedi. I allmänhet tycker vi nog att tragedin är större ju yngre den som tagit sitt liv är. Själv mord bland unga får därför ofta stor uppmärksamhet, både de enskilda fallen och fenomenet som sådant. Samtidigt visar Socialstyrelsens dödsorsaksregister att självmordstalet (antalet självmord per 100 000 invånare) är mer än 40 procent högre bland äldre män (65 år och äldre) än bland män under 65 år, och tre gånger så högt som bland kvinnor.

Gör man en uppdelning i mindre åldersgrupper så framgår

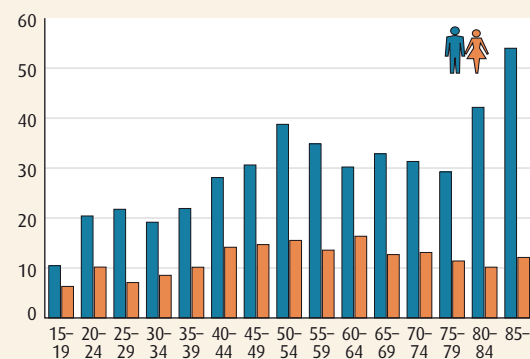
det tydligt att det är bland de äldsta männen, 85 år och äldre, som självmord är särskilt vanligt. Perioden 2005–2007 var deras självmordstal fem gånger så högt som bland män i tonåren (15–19 år), nästan tre gånger så högt som bland män 20–39 år och nästan dubbelt så högt som bland män 40–84 år.

ETT 40-TAL MÄN i åldern 85 år och äldre tar sitt liv varje år. Att självmordstalet är så högt trots att det inte rör sig om fler fall beror på att gruppen i sig är liten.

Depression eller kroppsliga sjukdomar är de vanligaste orsakerna till äldres självmord enligt

Fler män än kvinnor tar sitt liv

Själv mordstal efter ålder och kön 2005–2007. Antal döda per 100 000 i självmord (inklusive skadehändelser med oklar avsikt)

I alla åldrar har männen högre självmordstal än kvinnor. De äldsta männen ligger klart högre än någon annan grupp.

äldre män

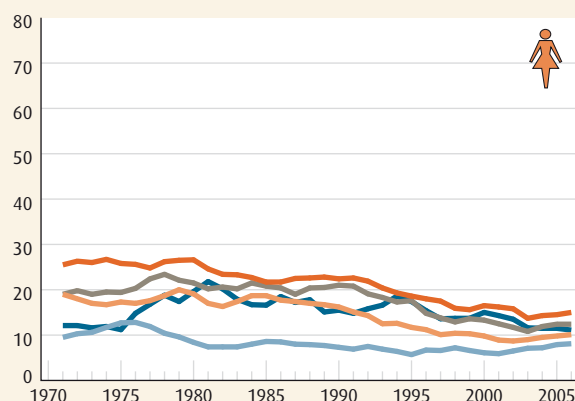
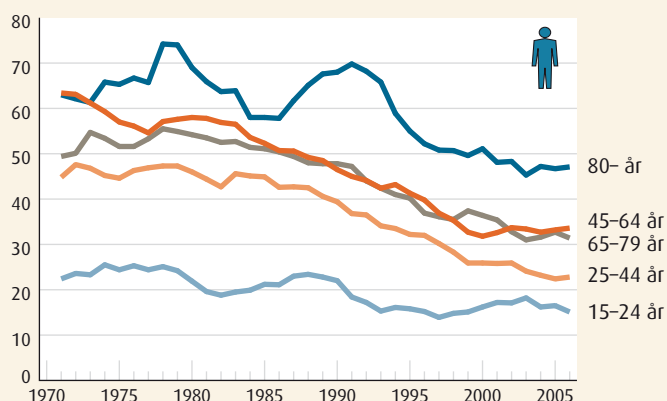
Lästips

Mer om orsakerna till att äldre människor begår självmord finns på NASP:s webbplats:
www.ki.se/nasp → Informationsmaterial → Äldre

I Folkhälsorapport 2009 beskrivs psykisk ohälsa bland äldre. Finns på socialstyrelsens webbplats: www.socialstyrelsen.se/folkhalsa

Självmoden har minskat med 40 procent sedan 1970-talet

Självmodstal efter ålder och kön, utveckling 1971–2006 (glidande 3-årsmedelvärden).
Antal döda per 100 000 i självmord (inklusive skadehändelser med oklar avsikt)

Under 1980- och 1990-talen sjönk självmordstalet i alla åldrar bland både kvinnor och män.
Under 2000-talet har minskningen varit svagare och den har inte längre gällt de yngre.

Nationell prevention av suicid och psykisk ohälsa, NASP, vid Karolinska Institutet. Depressi-
oner bland äldre kan ha sin grund
i åldersförändringar i det centrala
nervsystemet, men kan också vara
relaterade till bland annat sjuk-
domar eller till psykosociala för-
ändringar som pensionering eller
en partners död. NASP fram-

håller att oro och ångest inte ska
ses som en del av åldrandet.

Bland de äldsta kvinnorna
finns ingen motsvarighet till
de äldsta männens höga själv-
modstal. Det sker betydligt fler
självmod bland män än bland
kvinnor i alla åldrar, men skill-
naden är störst bland de äldsta.
Sammantaget är självmord mer

än dubbelt så vanligt bland män
som bland kvinnor.

SETT ÖVER EN LÄNGRE PERIOD har
självmodstalet i Sverige minskat.
Jämfört med 1970-talet är det
hittills på 2000-talet drygt 40
procent lägre. Det gäller både
kvinnor och män. Minskningen
har skett i alla åldrar, men den

har inte varit lika kraftig bland
unga (15–24 år) och de äldsta som
i åldersgrupperna däremellan. I
de flesta åldrar har minskningen
fortsatt in på 2000-talet, men inte
bland de unga. Där är tendensen
snarare en svag ökning, i synner-
het bland kvinnorna. ●

Två fall av tio i självmordsstatistiken är skade- händelser med oklar avsikt

FAKTA

Självmod anges som dödsorsak bara när man är säker, för osäkra fall används
istället "skadehändelse med oklar avsikt". Ofta handlar det då om förgiftningar,
men det kan också gälla andra skadehändelser. Att bara räkna säkra självmord
skulle innebära att man underskattade det verkliga antalet självmord. Därför
brukar man ta med skadehändelser med oklar avsikt i statistik över självmord,
och så har vi gjort också här. Två fall av tio i självmordsstatistiken är skadehän-
delser med oklar avsikt, bland äldre män är andelen ett fall av tio.

Författare

Henrik Nordin
arbetar med statistiksamordning
på Socialstyrelsen
tfn: 075-247 34 58
e-post:
henrik.nordin@socialstyrelsen.se

Familjeband vanlig orsak till invandring

Invandringen är den enskilt viktigaste orsaken till att folkmängden i Sverige fortsätter att öka år efter år. Säkerhetsläget i omvärlden, liksom ändringar i lagstiftningen, den öppnare arbetsmarknaden inom EU och möjligheterna att studera i Sverige påverkar invandringens utveckling. Ungefär hälften av de utomnordiska invandrarna under 2008 var anhöriginvandrare. De var därmed den enskilt största invandrargruppen.

INVANDRINGEN till Sverige var rekordstor under 2008. Totalt invandrade 101 200 personer. Av dessa var 18 000 återvändande svenska medborgare, medan 74 100 var utomnordiska medborgare. Av de utomnordiska medborgarna var 36 000 kvinnor och 38 100 män. Sedan 1998 har antalet utomnordiska invandrare ökat från en nivå på 30 000 personer per år. Det är ofta unga personer som invandrar till Sverige. 80 procent av de invandrade under 2008 var under 40 år. Av de största invandrarländerna var de somaliska immigranterna yngst med en medelålder på 20 år. De som invandrade från Norge hade den högsta medelåldern med drygt 35 år.

Under åren 2006–2008 var invandringen väsentligt större än tidigare år. Den ökade invandringen under 2006 kan till viss del förklaras av den osäkra situationen i Irak, som innebar att många asylsökande irakier fick uppehållstillstånd i Sverige. Främst berodde den emellertid på att riksdagen i november 2005 beslutade om en tillfällig lagstiftning för uppehållstillstånd som gällde i Sverige fram till dess att den nya utlänningslagen trädde i kraft i mars 2006.

Den tillfälliga lagen innebar att Migrationsverket i många fall ändrade tidigare avslagsbeslut för personer som fortfarande fanns inskrivna hos verket. Dessutom fick

Var tredje invandrare under 2008 fick uppehållstillstånd på grund av familjeband

Födelseland	Antal beviljade uppehållstillstånd på grund av familjeband 2008			därav personer under 18 år, procent		
	Män	Kvinnor	Totalt	Pojkar	Flickor	Totalt
Irak	3 100	4 700	7 800	74	42	55
Thailand	500	2 400	2 900	84	17	28
Somalia	1 200	1 300	2 500	64	57	60
Serbien	700	700	1 400	15	16	16
Polen	400	800	1 200	71	35	46
Turkiet	700	400	1 100	11	16	13
Kina	200	600	800	49	16	26
USA	400	400	700	19	19	19
Iran	200	500	700	20	12	15
Indien	200	400	600	60	29	37
Övriga länder	6 400	8 300	14 700	33	22	27
Samtliga	14 000	20 500	34 500	45	28	35

En tredjedel av dem som fick uppehållstillstånd på grund av familjeband under 2008 var barn.

personer som tidigare avvikit från Migrationsverkets mottagningsystem möjlighet till ny prövning.

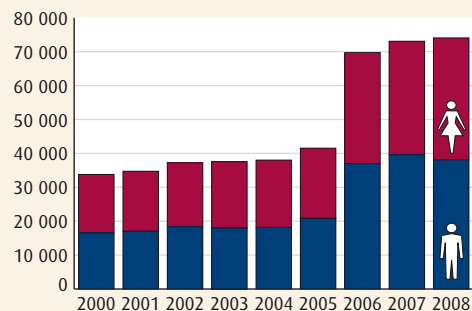
Den tillfälliga lagen riktade sig i första hand till barnfamiljer med lång vistelsetid i Sverige och till personer från länder dit det inte gått att verkställa avvisningsbeslut med tvång. Drygt 17 000 uppehållstillstånd gavs med stöd av den tillfälliga lagen.

Anledningen till att antalet invandringar steg så drastiskt under 2006 är alltså situationen i Irak och den tillfälliga lagändringen, men vad beror de stora invandringsantalen under efterkommande år på? En viktig skillnad mellan 2006 och 2007 är att andelen som fått uppehållstillstånd på grund av familjeband ökat samtidigt som andelen med "särskilt ömmande behov" minskat. Det stora antalet invandringar med familjeband år 2007 är delvis en följd effekt av att många fick asyl 2006 och 2007, både genom den tillfälliga lagen och genom den vanliga asylprövningen och att dessa familjer nu återförenas. Ökningen förklaras också av att det skett en allmän ökning av fall där en part beviljas uppehållstillstånd för att gifta sig med en svensk medborgare.

UNDER 2008 fick 47 procent av de utomnordiska invandrarna uppehållstillstånd på grund av familjeband. Det var därmed den vanligaste anledningen till invandring det året. Jämfört med 2007 ökade invandringen på grund av familjeband med

Invandrarna fortsatt fler

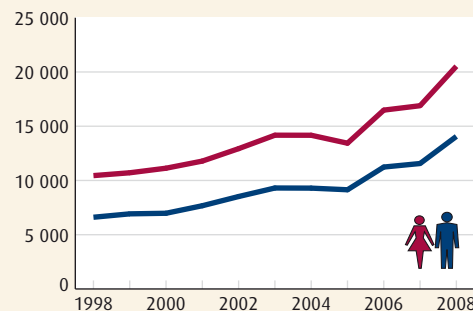
Antal utomnordiska invandrare till Sverige åren 2000–2008

Efter den stora ökningen 2006 har invandringen fortsatt att öka.

Anhöriginvandringen ökar

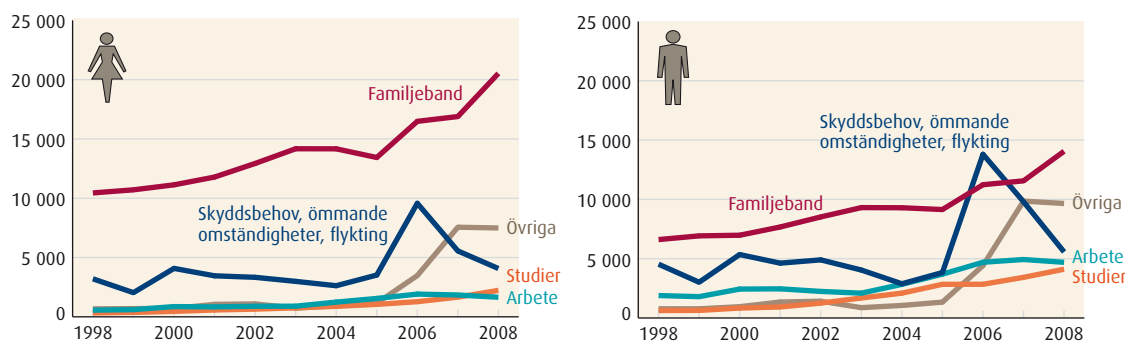
Antal invandrare som beviljats uppehållstillstånd på grund av familjeband

Det är i högre grad kvinnor än män som invandrar till Sverige på grund av familjeanknytning. Detta har varit en ihållande trend under lång tid.

Hälften av de utomnordiska invandrarna 2008 invandrade på grund av familjeanknytning

Antal utomnordiska invandrare efter grund för bosättning och tid

För män är inte familjeband ett lika framträdande skäl för invandring som för kvinnor.

6 100 personer, samtidigt som antalet personer som invandrade på grund av skyddsbehov eller synnerligen ömmande omständigheter minskade med 4 800 respektive 2 000 personer.

En stor andel av anhöriginvandrarna under 2008 var under 18 år. Det är en stor skillnad mellan pojkar och flickor. Det

beror främst på att det i många fall är mannen som först fått uppehållstillstånd på andra grunder och hustrun och barnen därefter invandrar på grund av familjeband till mannen. Från exempelvis Thailand var 84 procent av männen under 18 år vid ankomst till Sverige. Detta beror på att "männen" i själva verket

är pojkar som kommit till Sverige tillsammans med sina mödrar. Den högsta andelen barn bland dem som invandrade med familjeband 2008 fanns bland personer från Somalia och Irak.

FÖRDELNINGEN av de olika skälen till uppehållstillstånd skiljer sig mellan kvinnor och män.

Eftersom män i större utsträckning än kvinnor söker asyl på plats var antalet män som berördes av den tillfälliga lagändringen 2006 betydligt fler än antalet berörda kvinnor. Mellan 2006 och 2008 invandrade 114 700 män och 102 200 kvinnor. Innan lagändringen fanns ingen betydande skillnad mellan könen i antal invandrade.

Män beviljas i större utsträckning uppehållstillstånd på andra grunder än familjeskäl, även om detta är vanligast även bland männen. Kvinnor beviljas i de flesta fall uppehållstillstånd till Sverige på familjebandsgrunder, antingen för att återförenas med sin familj eller för att gifta sig med en person som redan är bosatt i Sverige.

SVERIGES FOLKMÄNGD har ökat i varierande takt under mer än 100 år. Sedan år 2004 har folkmängden överstigit nio miljoner personer och omkring år 2024 förväntas den nå tio miljoner. Invandringen har varit den största bidragande orsaken till befolkningsökningen de senaste åren. Med några få undantag har invandringen varit större än utvandringen sedan början av 1930-talet. Under perioden 1990-2008 hade Sverige ett invandringsöverskott på mer än en halv miljon personer. Under samma period var födelseöverskottet, det vill säga skillnaden mellan antal födda och antalet döda, ungefär 200 000 personer.

Personer födda utanför Sverige utgjorde 14 procent av Sveriges befolkning 2008. Tio år tidigare var elva procent av befolkningen född utomlands. De flesta utrikes födda, nära 60 procent, har ett ursprung i Europa. Det vanligaste födelselandet för utrikes födda är Finland. Det största utomnordiska födelselandet är Irak följt av Jugoslavien.

De tio vanligaste utomnordiska födelseländerna 2008

	Män	Kvinnor	Totalt
Irak	60 600	48 900	109 400
Forna Jugoslavien	36 800	35 500	72 300
Polen	26 600	37 200	63 800
Iran	30 500	27 200	57 700
Bosnien-Hercegovina	27 600	28 400	56 000
Tyskland	21 900	25 000	46 900
Turkiet	21 100	18 100	39 200
Chile	14 100	14 000	28 100
Thailand	5 700	20 200	25 900
Somalia	12 700	12 500	25 200

Vilka är flyktingar och invandrare i statistiken?

En **flykting** är en utlänning som har fått uppehållstillstånd därför att han sökt och fått skydd i Sverige. En **invandrare** är person som enligt folkbokföringen flyttat till Sverige från utlandet oavsett orsak. I den betydelsen är alltså även en återvändande person som tidigare bott i Sverige en invandrare.

Med anhöriginvandring menas invandring av anhörig till person som är medborgare i en stat eller har uppehållstillstånd där. Man eller hustru ges denna rätt i de flesta länder. I Sverige har anhöriga utanför kärnfamiljen rätt att invandra om de ingått i hushållsgemenskapen i hemlandet.

I den svenska statistiken finns uppgift om "grund för bosättning" enligt följande indelning:

- skyddsbehov
- särskilt ömmande omständigheter
- flykting
- familjeband
- arbete
- studier
- pensionär/person med tillräckliga medel
- anknytningsförlängning
- övrigt
- uppgift saknas

Statistik över Sveriges befolkning 2008 har publicerats i "Beskrivning av Sveriges befolkning 2008". Den kan beställas från SCB eller hämtas från SCB:s webbplats www.scb.se/BE0101

FAKTA

Författare

Linus Johansson

arbetar med befolkningsstatistik på SCB
tfn: 019-17 66 56
e-post: linus.johansson@scb.se

Ett mått på spridning

Med spridning brukar man mena ett mått på hur mycket olika individer i en grupp skiljer sig från varandra i fråga om någon kvantitativ egenskap, såsom kroppslängd eller vikt. Spridningen kan mätas på olika sätt, men ett vanligt mått på spridning är ett som brukar kallas just spridning eller standardavvikelse.

För att få en bild av vad det handlar om kan vi se på ett enkelt exempel. Listan här nedan visar kroppslängderna i centimeter (cm) i en fiktiv grupp med 25 män. Med statistiska mått kan man sammanfatta den i stort sett viktigaste informationen i listan.

Kroppslängder i en tänkt grupp

Individ nr	Längd cm
1	175
2	180
3	182
4	175
5	190
6	180
7	184
8	181
9	176
10	189
11	193
12	180
13	188
14	174
15	186
16	187
17	188
18	184
19	173
20	165
21	169
22	184
23	191
24	181
25	180

Först har man det vanliga *medelvärde* eller genomsnittet. Medelvärde av individernas längder visar vilken nivå som längderna i gruppen i stort sett ligger på. Medelvärde beräknas genom att man lägger ihop individernas längder och sedan dividerar med antalet individer, som ju var 25. Summan av längderna i listan blir 4 535 cm, och medellängden blir alltså

$$4\,535 / 25 = 181,4 \text{ cm}$$

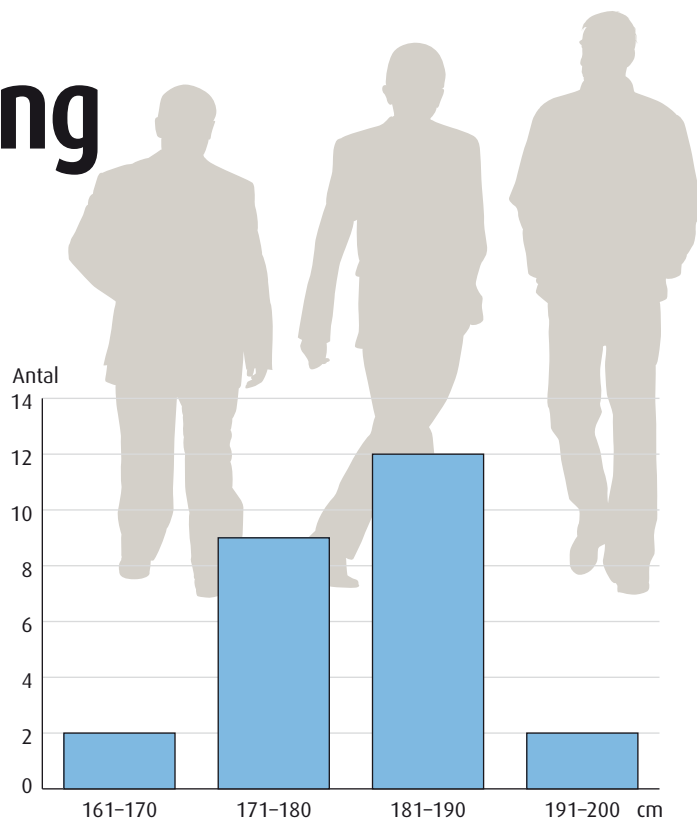
De enskilda individernas längder ligger utspridda kring medellängden. Diagrammet här intill är av en typ som kallas histogram. I histogrammet anges med staplar hur många individers längder som ligger i olika intervall. Ett sådant diagram ger en överskådlig bild av hur individernas längder fördelar sig.

Men det kan ofta vara praktiskt att kunna ange ett enda tal som mäter hur mycket individernas längder i stort sett avviker från medelvärde. Det är meningen med det mått som kallas *spridning* eller *standardavvikelse*.

HUR MAN GÅR TILL VÄGA för att räkna fram spridningen eller standardavvikelsen illustreras i nästa tabell. Andra kolumnen i tabellen är individernas längder, samma tal som i listan nyss. I nästa kolumn beräknas skillnaden mellan varje individs längd och medelvärde. Till exempel, för den första individen blir denna skillnad

$$175 - 181,4 = -6,4 \text{ cm}$$

Dessa skillnader kvadreras sedan, dvs. multipliceras med sig själva.

Lite uträkningar

Individ nr	Längd cm	Längd minus medelvärde	Kvadrerat
1	175	-6,4	40,96
2	180	-1,4	1,96
3	182	0,6	0,36
4	175	-6,4	40,96
5	190	8,6	73,96
6	180	-1,4	1,96
7	184	2,6	6,76
8	181	-0,4	0,16
9	176	-5,4	29,16
10	189	7,6	57,76
11	193	11,6	134,56
12	180	-1,4	1,96
13	188	6,6	43,56
14	174	-7,4	54,76
15	186	4,6	21,16
16	187	5,6	31,36
17	188	6,6	43,56
18	184	2,6	6,76
19	173	-8,4	70,56
20	165	-16,4	268,96
21	169	-12,4	153,76
22	184	2,6	6,76
23	191	9,6	92,16
24	181	-0,4	0,16
25	180	-1,4	1,96
Summa	4 535		1 186,00

Detta ger talen i sista kolumnen. Till exempel

$$(-6,4) \times (-6,4) = 40,96$$

Sedan lägger man ihop alla talen i sista kolumnen och dividerar med antalet individer minus ett. Resultatet blir

$$1\,186 / (25 - 1) = 49,42$$

Standardavvikelsen eller spridningen får man sedan som kvadratroten ur detta tal. Kvadratroten är det tal som multiplicerat med sig självt ger 49,42. Standardavvikelsen eller spridningen blir alltså

$$\sqrt{49,42} = 7,03 \text{ cm}$$

Detta tal 7,03 cm kan ses som ett slags genomsnittligt mått på hur mycket de individuella längderna avviker från medellängden i gruppen.

Spridningsmättet är intressant genom att det visar hur heterogen gruppen är i fråga om en egenskap, i detta fall längd. I en annan grupp med personer av olika kön och ålder kan kroppslängden skifta mera mellan individerna. Det visas då genom att spridningen blir större. Ju heterogener gruppen är, desto större kan spridningen väntas bli.

DETTA KAN ANVÄNDAS på olika slags mätbara egenskaper hos individer. På samma sätt som för längd kan man förstås beräkna spridningen i kroppsvikt i en grupp. Beräkning av spridning har också användning när det gäller sådant som kunskapsprov, färdighetsprov och psykologiska tester.

Ta som exempel ett prov där det gäller att svara på ett antal kunskapsfrågor. För varje individ får man ett resultat i form av antalet rätta svar på frågorna. Om man vill jämföra hur olika grupper har klarat provet kan man räkna statistik på resultaten.

För varje grupp kan man beräkna dels medelvärdet, dels

spridningen av antalet rätta svar som individerna har kunnat ge. Medelvärdet för en grupp visar hur bra gruppen som helhet har klarat provet. Spridningen kompletterar bilden. För den mäter något annat som också kan vara intressant, nämligen hur ojämna, hur varierande, resultaten är i gruppen.

ATT PRAKTISKT RÄKNA UT spridning eller standardavvikelse kan man numera lätt få gjort automatiskt. Uträkningen finns tillgänglig genom en funktion i kalkylprogram på dator, och även genom en särskild tangent på många fickräknare. I praktiken slipper man alltså normalt att räkna ut spridningen själv, så som vi just gick igenom. Men det kan ändå bra att veta hur det går till.

När man ser uträkningen här så kan kanske man fråga sig varför den ser ut just som den gör. En fråga man kan ställa sig är varför termerna ska kvadreras innan de läggs ihop. Den frågan finns det bra svar på i den matematiska teorin som ligger bakom. Kort sagt har det att göra med möjligheten att korrekt nyttja talen i olika jämförelser och fortsatta analysberäkningar. Standardavvikelsen hänger också ihop med beräkningen av felmarginal, urvalsosäkerhet, för statistikresultat som grundas på urval.

En annan fråga man kan ställa sig inför beräkningen är varför man ska dra ifrån ett från antalet individer, innan man dividerar summan av de kvadrerade differenserna med det talet. Varför inte dividera med antalet individer rätt och slätt, utan att först dra ifrån ett, kan man tycka. Det skulle ju mera likna ett vanligt medelvärde. Även här ligger svaret i den matematiska teorin. Det visar sig att standardavvikelsen blir korrektare jämförbara mellan grupper av olika storlek, när man räknar som man gör.

ANDRA MÅTT PÅ SPRIDNING förekommer också. Dessa mått kan

Längderna i storleksordning

Ordningsnr	Längd cm	
1	193	
2	191	
3	190	
4	189	
5	188	
6	188	
7	187	← Övre kvartil
8	186	
9	184	
10	184	
11	184	
12	182	
13	181	← Median
14	181	
15	180	
16	180	
17	180	
18	180	
19	176	← Undre kvartil
20	175	
21	175	
22	174	
23	173	
24	169	
25	165	

ses som alternativ till standardavvikelsen – på liknande sätt som att det finns alternativ till det vanliga medelvärdet.

I listan här intill visas åter längderna på de 25 individerna i vår tänkta grupp. Men nu är talen ordnade efter storlek.

Man ser att en individ som är 181 cm lång hamnar precis mitt i gruppen, när den ordnas efter längd. Talet 181 cm är alltså på gränsen mellan de 50 procent längsta och de 50 procent kortaste i gruppen.

Talet 181 cm är då vad man kallar *medianen* av längderna i gruppen. Medianen kan ses som en form av medelvärde, och på sätt och vis som ett alternativ till det vanliga medelvärdet.

På samma sätt ser man att talet 187 cm ligger på gränsen mellan de 25 procent längsta och de 75 procent kortaste. Talet 187 cm kallas då *övre kvartil* av längderna i gruppen. Analogt finner man *undre kvartil* som blir 176 cm.

Kvartilavståndet är skillnaden mellan övre och undre kvartil, alltså

$$187 - 176 = 11 \text{ cm}$$

Kvartilavståndet är också ett mått på spridning. Detta mått kan ses om ett alternativ till standardavvikelsen. De två spridningsmått har liknande tolkning men är inte direkt jämförbara med varandra. Vartdera måttet har sina för- och nackdelar, och vilket man helst bör välja kan skifta alltefter vad siffrorna gäller. ●

Författare

Martin Ribe
är metodstatistiker
på SCB
tfn: 08-506 948 54
e-post: martin.ribe@scb.se

EU:s hållbarhetsstrategi:

Fortfarande dör många i trafiken

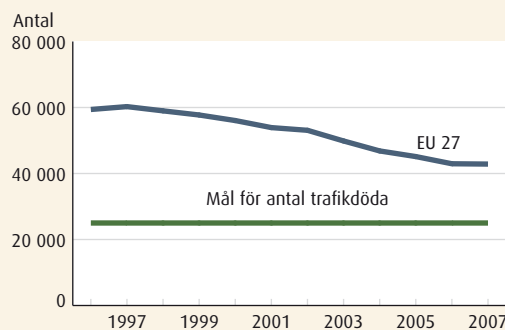
Nästan 43 000 människor dödades i trafiken i EU under 2007. Malta, Nederländerna och Storbritannien var de länder där risken att dö i en trafikolycka var allra minst. I Litauen, Lettland och Polen fanns högst andel trafikdödade.

Statistiken över antal döda i trafiken är en av de indikatorer som EU kommit överens om att använda för att följa upp den hållbarhetsstrategi som togs fram 2001, förra gången som Sverige var ordförande i EU. För att möta framtida generationers behov väger man samman miljöfrågorna, de sociala utmaningarna och ekonomin. Under 2009 följs hållbarhetsstrategin upp, bland annat med hjälp av indikatorn över trafikdöda.

De baltiska länderna har flest döda i trafiken per miljon invånare. På Malta är det få dödsolyckor i trafiken, men mer överraskande har även Nederländerna

Långt kvar till målet

Antal döda i EU:s nuvarande 27 medlemsländer från 1996 till 2007 samt målsättning för 2010

och Storbritannien få döda per miljoner invånare. Sverige följer tätt efter.

I EU rapporterades knappt 43 000 människor dödade i trafiken för 2007. Om alla EU-länder hade lika få dödsolyckor i trafiken som Malta, skulle 28 500 färre dödsfall ha inträffat. Om alla EU-länder haft lika stor olycks-

risk som Litauen skulle istället 108 000 personer ha dödats i trafiken. EU har som mål att halvera dödsolyckorna i trafiken mellan 2000 och 2010. Det innebär att man försöker få ned genomsnittet för hela EU till de nivåer som de bästa länderna nu uppnått.

EU:s hållbarhetsindikatorer omfattar sju områden, där varje

Detta innehåller EU:s hållbarhetsstrategi

Strategin består av sju huvudområden, där mål och åtgärder beskrivs med sikte på 2010:

- Klimatförändring och ren energi
- Hållbara transporter
- Hållbar konsumtion och produktion
- Bevarande och nyttjande av naturresurser
- Folkhälsa
- Sociala frågor, demografi och migration
- Global fattigdom och hållbarhetsutmaningar

område mäts med ett antal indikatorer som belyser dem ur ett ekonomiskt, socialt och miljömässigt perspektiv. Fler exempel ser du på nästa sida. ●

Många döda i trafikolyckor i Baltikum

Antal personer som dött i trafikolyckor under 2007 per miljoner invånare, efter land

Lästips

EU:s hållbarhetsstrategi
ec.europa.eu/environment/eussd/

Indikatorer
epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/sdi/introduction

Författare

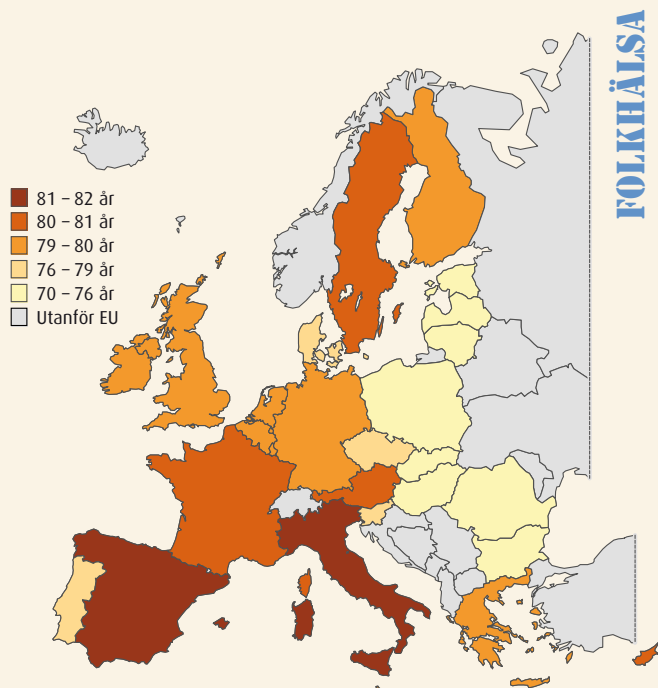

Viveka Palm

arbetar med miljöräkenskaper och hållbarhetsindikatorer på SCB
tfn: 08-506 942 19
e-post: viveka.palm@scb.se

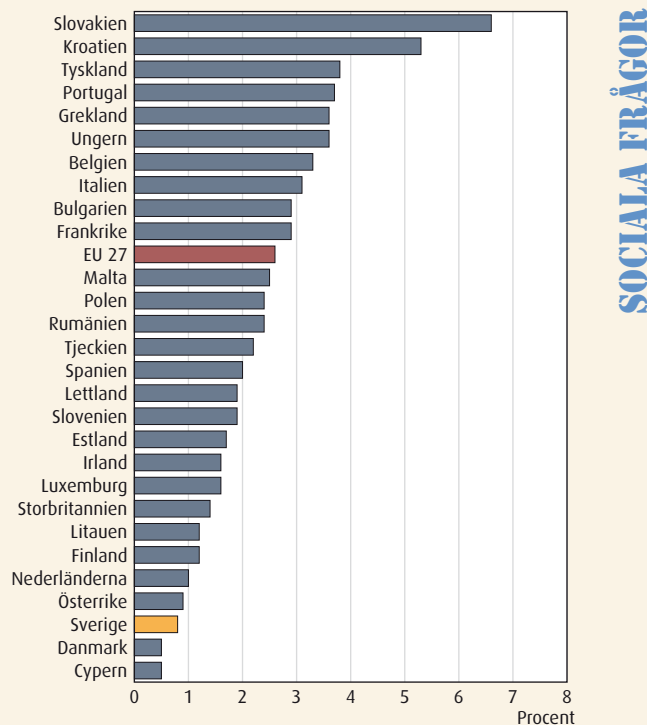
Förväntad livslängd

Förväntad livslängd vid födseln, 2006

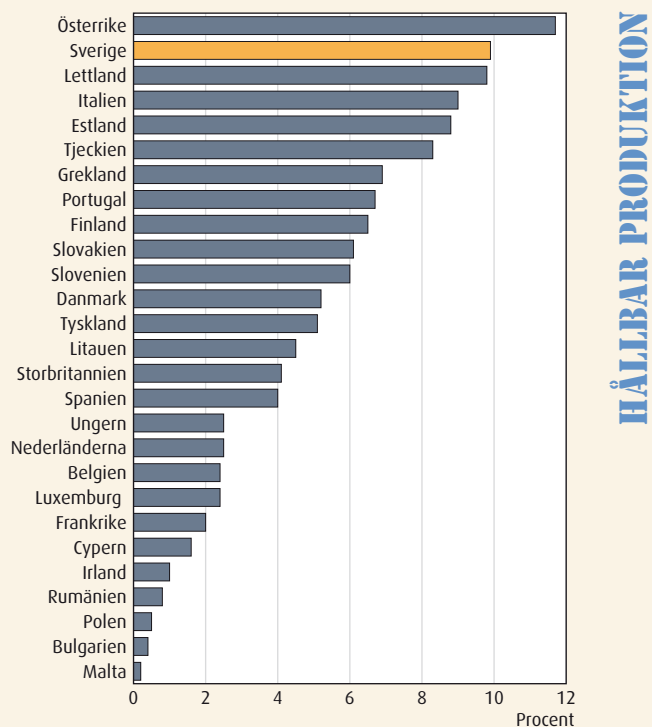
Långtidsarbetslösa inom EU

Andel personer i arbetskraften som varit arbetslösa i 12 månader eller mer, 2008

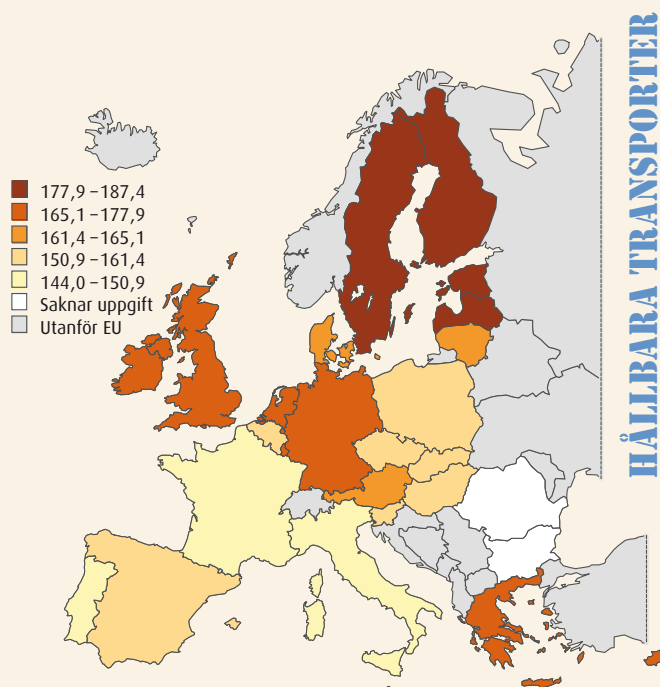
Ekologiskt jordbruk

Andel av den totala jordbruksarealen som odlas ekologiskt, 2007

Koldioxidutsläpp från nya bilar

Utsläpp av koldioxid per km från nya bilar sålda under 2006

Positiv utveckling i utsatta stadsdelar

Utvecklingen har varit positiv de senaste åren i stadsdelar med stor andel personer med utländsk bakgrund och hög arbetslöshet. Sysselsättning och inkomster har ökat samtidigt som bidragsberoendet har minskat. Förändringarna sker dock från nivåer som ligger långt under genomsnittet för Sverige.

Data om integration behövs som underlag för fortlöpande bedömningar om bland annat situationen för utrikes födda på arbetsmarknaden och i utbildningssystemet. Statistiska centralbyrån har på regeringens uppdrag presenterat integrationsstatistik om situationen på riks-, läns- och kommunnivå samt i de 38 stadsdelar som omfattas av lokala utvecklingsavtal mellan regeringen och kommunerna. Statistiken baseras till stor del på innehållet i STATIV, en longitudinell databas för integrationsstudier, med startår 1997. I de aktuella stadsdelarna har det skett en markant ökning av andelen

med utländsk bakgrund. Under perioden har den ökat med 13 procentenheter och i snitt hade 64 procent av befolkningen utländsk bakgrund år 2008.

Det är en stor koncentration av personer med utländsk bakgrund i de 38 stadsdelarna. Totalt sett utgör dessa stadsdelar endast 4 procent av Sveriges befolkning, medan 14 procent av alla med utländsk bakgrund bor här.

ATT PERSONER med samma bakgrund bosätter sig i samma område behöver inte vara problematiskt i sig. Men sammanfaller detta med svårigheter, som att etablera sig på arbetsmarkna-

den och högt bidragsberoende så stärks bilden av det vi kallar utanförskap.

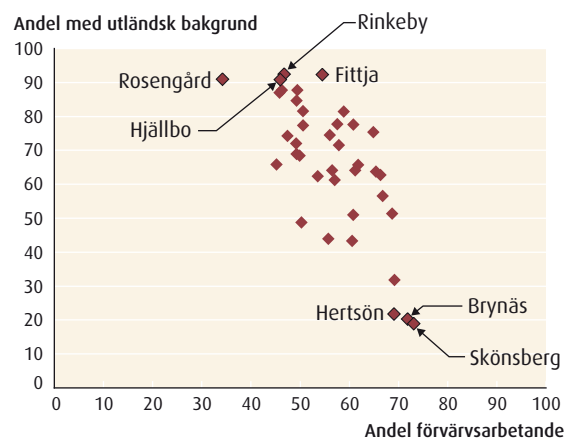
SYSSELSÄTTNINGSENTVECKLINGEN har varit positiv fram till 2007. I riket har andelen förvärvsarbetande ökat med 6 procentenheter från 1997 och var tio år senare 78 procent. Trenden är positiv även för de 38 stadsdelarna. År 1997 låg andelen förvärvsarbetande långt under den nivå som gällde för riket. I genomsnitt var bara varannan invånare i åldern 20 till 64 år förvärvsarbetande. Sedan dess har andelen förvärvsarbetande precis som i riket ökat med i genomsnitt 6 procentenheter, men från en lägre nivå. I vissa av stadsdelarna som till exempel i Rosengård var ökningen anmärkningsvärd, där har sysselsättningen ökat från att var femte till att var tredje förvärvsarbetar.

Under perioden 1997 till 2008 har invandringen till Sverige varit större än utvandringen. Nettoinvandringen har sedan 2006 varit över 50 000 personer per år. Andelen personer med utländsk bakgrund har ökat med dryga 4 procentenheter och utgjorde 18 procent av befolkningen år 2008. Med utländsk bakgrund avses utrikes födda och inrikes födda med två utrikes födda föräldrar.

HITTILLS HAR VI BETRAKTAT de 38 stadsdelarna som en grupp, men hur pass lika varandra är de? Vi studerar detta genom att kombinera andelen med utländsk bakgrund med andelen förvärvsarbetande. Det finns flera faktorer som påverkar sysselsättningen, man kan dock notera ett negativt samband mellan utländsk bakgrund och förvärvsarbetande i stadsdelarna. Ju större andel som har utländsk bakgrund, desto

Lägst andel förvärvsarbetande i Rosengård

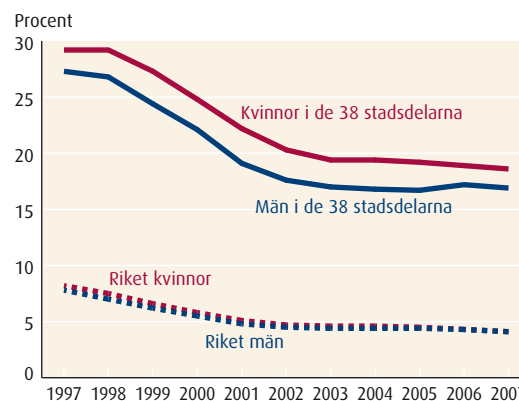
Andel 20–64 år med utländsk bakgrund efter andel förvärvsarbetande i de 38 stadsdelarna, 2007

De 38 stadsdelarna är olika sinsemellan, denna olikhet gäller även för flertalet av de sakområden som ingår i statistiken.

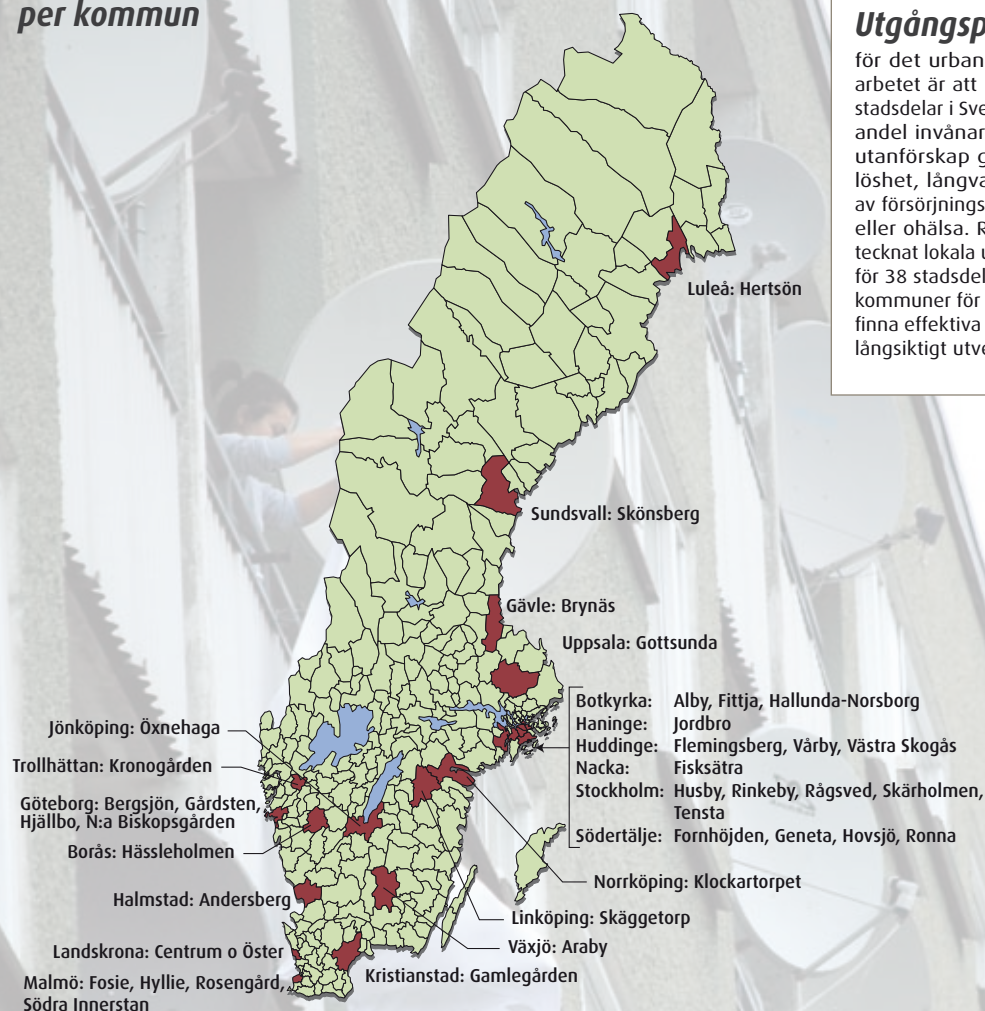
Stor skillnad mellan kvinnor och män

Andel 20–64 år som erhållit försörjningsstöd och/eller introduktionsersättning i de 38 stadsdelarna

Generellt är förändringsmönstret för andelen som erhållit försörjningsstöd likartat mellan könen, men i de 38 stadsdelarna avviker kvinnornas nivå mer från riksnivån jämfört med vad den gör för männen.

Stadsdelar som omfattas av lokala utvecklingsavtal per kommun

FAKTA

Utgångspunkten...

för det urbana utvecklingsarbetet är att minska antalet stadsdelar i Sverige där en hög andel invånare upplever ett utanförskap genom arbetslöshet, långvarigt beroende av försörjningsstöd, otrygghet eller ohälsa. Regeringen har tecknat lokala utvecklingsavtal för 38 stadsdelar belägna i 21 kommuner för att gemensamt finna effektiva metoder för ett långsiktigt utvecklingsarbete.

lägre andel som förvärvsarbetar. De 38 stadsdelarna är olika sinsemellan för de här båda variablerna, vilket tydligt framgår av diagrammet. Denna olikhet mellan stadsdelarna gäller även för flera av de övriga sakområdena som ingår i statistiken.

På samma sätt som andelen förvärvsarbetande har ökat under perioden kan man se att bidragens andel av nettotinkomsten och andelen långtidsarbetslösa har minskat. Samtidigt har den disponibla inkomsten ökat, liksom andelen som går från arbetslöshet till förvärvsarbete. Det är positiva förändringar samtidigt som utgångsnivåerna avsevärt skiljer sig från motsvarande riksnivå och avståndet till denna är fortfarande stort. Det finns dock undantag från den positiva trenden, ett sådant är andelen grundskoleelever som uppnått behörighet till gymnasieskolan. I riket var knappt 9 av 10 elever behöriga till gymnasiet år 2008, vilket var en minskning med nästan 4 procentenheter sedan 1998.

BLAND ELEVER SOM LÄMNADE grundskolan i de 38 stadsdelarna var 7 av 10 behöriga till gymnasiet 2008, vilket innebär en minskning med mer än sju procentenheter sedan 1998. Det är vanskligt att uttala sig om resultatet för enskilda stadsdelar. Det är relativt få elever i varje enskild stadsdel, vilket resulterar i att andelen behöriga varierar kraftigt mellan åren. Men om man exempelvis betraktar de fyra stadsdelarna belägna i Södertälje sammantaget som en grupp är det betydligt lägre andelar som är behöriga 2008 jämfört med i slutet av 1990-talet. Mot trenden går bland annat Fittja och Gårdsten där andelen behöriga

har ökat, dock från låga andelar behöriga 1998.

Många nyanlända invandrare kommer till de aktuella stadsdelarna samtidigt som i stort sett lika många flyttar därifrån till andra orter i landet. Sverige har haft stora invandringsöverskott de senaste åren. Invandringsöverskottet till de 38 stadsdelarna motsvarar knappt 3 procent av deras befolkning, vilket är en hög andel. För riket är motsvarande andel 0,5 procent. Nästan samma antal som invandrar till stadsdelarna väljer att flytta till andra områden i landet, vilket innebär en hög omsättning av boende.

Det finns mycket som tyder på att många av dessa områden fungerar som en första anhalt som många lämnar då man etablerats och kommit in på arbets-

marknaden. Förhållandet att det är fler förvärvsarbetande som flyttar ut jämfört med antalet inflyttade som är förvärvsarbetande styrker det antagandet.

Det finns ett stort samhälleligt intresse av att utvecklingen generellt, och för dessa stadsdelar i synnerhet, går åt rätt håll vad gäller bland annat sysselsättning, inkomster och utbildningsresultat. SCB kommer att fortsätta ta fram statistik på såväl stadsdelsnivå som på andra regionala nivåer. Statistiken är tillgänglig i Statistikdatabasen som man når via SCB:s webbplats.

Författare

Tor Bengtsson

arbetar med registerbaserad statistik på SCB
tfn: 019-17 65 19
e-post: tor.bengtsson@scb.se

Åsa Olli Segendorff

arbetar på enheten för integration och urban utveckling på Integrations- och jämställdhetsdepartementet
tfn: 08-405 46 80
e-post: asa.olli-segendorff@integration.ministry.se

Alla barn har samma rättigheter

I november fyllde Barnkonventionen 20 år. I konventionens olika artiklar specificeras vilka rättigheter som ska gälla världens barn. Hur lever länder i olika områden upp till några av de rättigheter som alla barn ska ha?

Barnkonventionen, eller FN:s konvention om barnets rättigheter, antogs av FN:s generalförsamling den 20 november 1989. Sverige ratificerade Barnkonventionen år 1990, som ett av de första länderna i världen. Idag har alla länder utom USA och Somalia ratificerat konventionen. Barnkonventionen ger en definition av vilka rättigheter som ska gälla för alla barn i hela världen. Med barn avses alla människor under 18 år.

ALLA BARN SOM FÖDS HAR RÄTT till registrering, medborgarskap och rätt att få ett namn. Det finns många områden där alla, eller nästan alla, nyfödda barn registreras. I Afrika är det däremot två tredjedelar av alla barn som inte registrerats vid 5 års ålder. I vissa länder söder om Sahara har antalet barn som registreras till och med minskat under de senaste åren. Ofta är det de fattigaste barnen som inte registreras. Bland barn som inte registrerats är det färre som har tillgång till sjukvård och som går i skolan. Då föräldrar svarar på varför de inte registrerat sina barn handlar det ofta om avstånd och kostnader för resor till den myndighet där registreringen sker.

ALLA BARN HAR RÄTT att överleva och utvecklas. Antalet barn som inte lever till sin femårsdag har minskat i alla delar av världen sedan år 1990. Nedgången för de minst utvecklade länderna är, då den sker från en hög nivå,

Foto: PhotoAlto

kraftig om man mäter i antal barn men procentuellt sett har en större minskning av dödlighet bland barn under fem år skett i I-länderna.

Den vanligaste dödsorsaken bland barn är lunginflammation, följt av diarrésjukdomar. År 1990 stod olika diarrésjukdomar för 28 procent av dödsfallen bland barn. I dag har siffran sjunkit till 17 procent. Minskningen beror

Barnkonventionen består av artiklar som var och en beskriver en eller flera rättigheter. Fyra av artiklarna beskriver barnkonventionens grundprinciper:

- att alla barn ska ha samma rättigheter
- att barnets bästa ska beaktas vid alla beslut som rör barnet
- att alla barn ska ha rätt att överleva och utvecklas
- att barnet ska ha rätt att vara delaktigt och säga sin mening i frågor som rör barnet

Barnkonventionen finns att läsa i sin helhet på:
www.barnombudsmannen.se

FAKTA

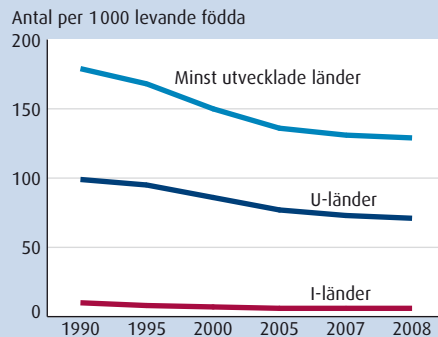
främst på bättre kunskap och användande av vätskeersättning (socker- och saltlösning).

ALLA BARN HAR RÄTT till en grundutbildning som ska vara kostnadsfri och obligatorisk. Medan det i många länder är självklart att i princip alla barn går i grundskolan ser det annorlunda ut i andra delar av världen. I många afrikanska länder är det bara mellan 60 och 70 procent av barnen som går i skolan. Även om andelen barn som är inskrivna i skolan har ökat och många länder är på väg att nå målet om att lika många flickor som pojkar ska gå i grundskolan, så finns det fortfarande länder där många barn inte går i skolan och där skillnaderna mellan flickor och pojkar är stora. Ett sätt att ge fler barn möjlighet att gå i skola är att avskaffa skolavgifterna. Det har gett goda resultat, med fler inskrivna elever, i flera afrikanska länder.

BARN FÅR INTE UTFÖRA ARBETE som kan skada barnets hälsa, utveckling eller skolgång. Det är sex gånger vanligare med barnarbete i de minst utvecklade länderna jämfört med hur det ser ut i länderna i Öst- och Centraleuropa samt de tidigare sovjetstaterna. Definition på barnarbete är att barn 5–11 år utfört minst en timmes avlönat arbete alternativt 28 timmars hemarbete under den senaste veckan. Eller att barn 12–14 år utfört 14 timmars avlönat arbete alternativt 28 timmars hemarbete den senaste veckan.

Barnadödligheten sjunker

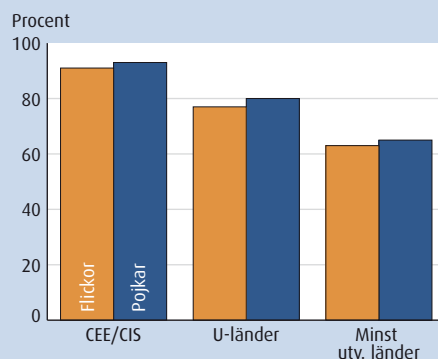
Barn som inte lever till sin femårsdag, antal döda per 1 000 levande födda, år 1990–2008

Barnadödligheten har minskat i alla delar av världen under de senaste 20 åren.

Fler pojkar än flickor går i skolan

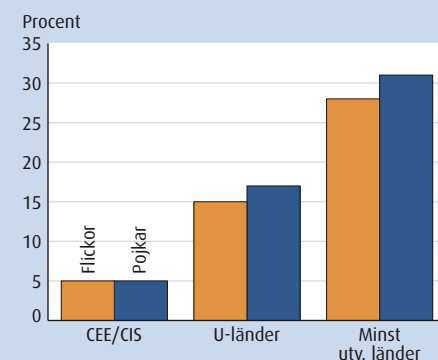
Andel barn som går i skolan (motsvarande låg- och mellanstadiet) av alla barn i skolåldern, år 2000–2007

I de minst utvecklade länderna är det bara 6 av 10 barn som går i skolan.

Tre av tio barn i de minst utvecklade länderna arbetar

Barnarbete, 5–14 år, år 1999–2007

Barnarbete är sex gånger vanligare i de minst utvecklade länderna jämfört med länder i Öst- och Centraleuropa samt de tidigare Sovjetstaterna.

Lästips

I samband med Barnkonventionens 20-årsdag publicerade SCB rapporten "Barn i dag – En beskrivning av barns villkor med Barnkonventionen som utgångspunkt".

Källa:

Svenska Unicef, www.unicef.se
Unicef, www.childinfo.org

Uppgifterna är de senaste som är tillgängliga från respektive land. CEE/CIS innefattar länderna i Öst- och Centraleuropa samt de tidigare sovjetstaterna.

Författare

Anna Nyman
arbetar med social välfärdsstatistik på SCB
tfn: 08-506 945 94
e-post: anna.nyman@scb.se

Fler ensamstående och äldre får

Många befinner sig i dag utanför arbetsmarknaden och försörjs i viss uträkning av sociala ersättningar och bidrag. De är arbetslösa, sjukskrivna eller får ekonomiskt bistånd. Under de senaste åren har antalet bidragstagare minskat, men 2008 var det ändå nästan 30 procent av befolkningen i arbetsför ålder som fick någon form av sociala ersättningar och bidrag.

Under 2008 fick drygt 1,5 miljoner personer mellan 20 och 64 år någon gång sjukpenning, sjuk- och aktivitetsersättning, arbetsmarknadsstöd eller eko-

nomiskt bistånd (i fortsättningen sammanfattat som "bidrag"). Knappt 30 procent av befolkningen försörjdes därmed i någon uträkning av dessa bidrag. Många har bidrag endast under en kort period medan andra är beroende av bidrag under längre tid. För vissa är bidraget den enda inkomsten. För drygt 900 000 personer utgjorde det mer än ett basbelopp (41 000 kronor) under 2008. 500 000 av dessa hade varken löne- eller företagarinkomst.

Ungefär lika många, cirka 500 000 personer, fick sjukpenning, sjuk- och aktivitetsersättning eller arbetsmarknadsstöd någon gång under 2008 medan knappt 200 000 fick ersättning i form av ekonomiskt bistånd. Ersättningens storlek och andel av den totala försörjningen varierar kraftigt mellan de olika bidragsformerna. Personer med sjukpenning eller arbetsmarknadsstöd har

oftast bidraget under en kortare period och det är mycket ovanligt att bidraget är den enda inkomsten. Personer med sjuk- och aktivitetsersättning är mest beroende av bidraget. För 95 procent av dem var sjuk- och aktivitetsersättningen större än ett basbelopp och långt över hälften, 64 procent, hade ingen löne- eller företagarinkomst alls.

FLER KVINNOR ÄN MÄN får någon form av bidrag, 890 000 kvinnor och 650 000 män. Att fler kvinnor får bidrag gäller alla bidragsformer utom ekonomiskt bistånd där könsfördelningen är relativt jämn. Fördelningen är mest ojämn bland dem med sjukpenning och sjuk- och aktivitetsersättning. Inom dessa ersättningsformer är 62 respektive 60 procent kvinnor. Det är dock något vanligare bland männen att

de har en större del av sin försörjning från bidragsinkomster.

Bidragstagarna är fler bland de äldre, mer än fyra av tio bidragstagare är över 50 år. Framför allt är det bland bidragstagare utan löne- eller företagarinkomst som de äldre dominerar. Bland dem med lägre bidragsbelopp dominerar däremot de yngre.

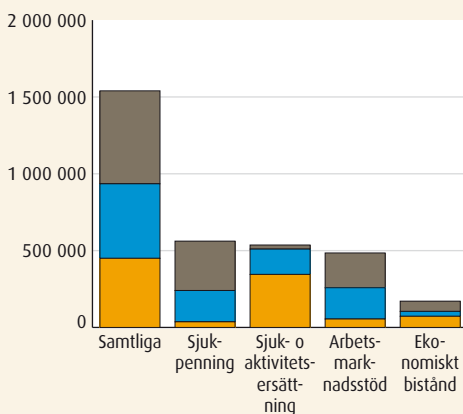
Hälsan försämras med åldern. Åldersfördelningen är också mest ojämn bland personer med sjuk- och aktivitetsersättning, där 67 procent är 50 år eller äldre. Ekonomiskt bistånd betalas dock i större utsträckning ut till yngre.

Både bland ensamstående och sammanboende är det fler kvinnor än män som är bidragstagare. Andelen bidragstagare är större bland ensamstående än bland sammanboende, 31 procent jämfört med 26 procent. Bland de ensamstående är det en större andel som inte har någon löne-

Antal med bidrag och sociala ersättningar 2008:

1,5 miljoner får bidrag

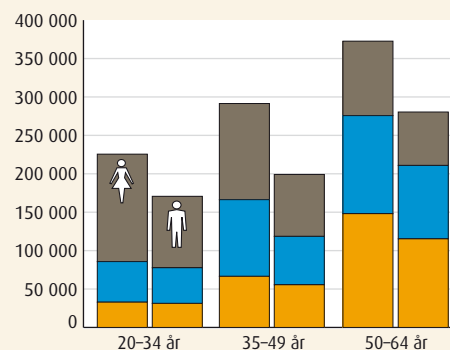
Efter ersättning

Bidrag erhålls ofta under en kort period. Personer med sjuk- och aktivitetsersättning är dock mer beroende av bidraget och saknar i stor utsträckning andra inkomster.

Vanligast bland kvinnor...

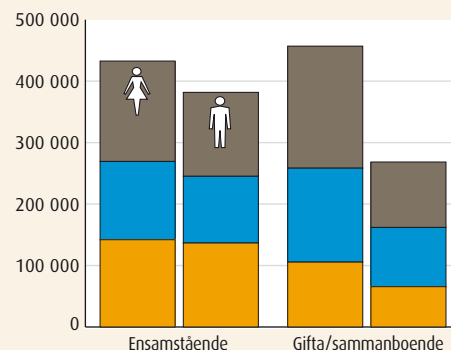
Efter ålder

Personer över 50 år är den största gruppen bidragstagare. I alla åldersgrupper får fler kvinnor än män bidrag.

...både bland ensamstående och sammanboende

Efter hushållstyp

Fler ensamstående än gifta och sammanboende är bidragstagare. Fyra av fem som får ekonomiskt bistånd är ensamstående, i övrigt är bidragsformerna ganska jämnt fördelade mellan hushållstyperna.

bidrag

eller företagarinkomst. Fördelningen mellan hushållsgrupperna ser ungefär likadan ut för sjukpenning, sjuk- och aktivitetsersättning samt arbetsmarknadsstöd men bland bidragstagarna med ekonomiskt bistånd är nästan 80 procent ensamstående.

ANTALET PERSONER som i någon utsträckning försörjs med sociala ersättningar och bidrag har minskat fram till 2008. År 2003 fick drygt 1,8 miljoner personer något av de aktuella bidragen. Förändringen av antalet bidragstagare ser dock olika ut för ersättningsformerna. Antalet personer med sjukpenning och arbetsmarknadsstöd har minskat mest, med 29 respektive 24 procent. Antalet med sjuk- och aktivitetsersättning har däremot ökat med 8 procent.

ANTALET BIDRAGSTAGARE har minskat ungefär lika mycket bland

kvinnor och män. Däremot är det stora skillnader mellan olika åldersgrupper. Antalet har minskat mycket mer bland yngre jämfört med äldre. Detta gäller samtliga bidragsformer utom sjuk- och aktivitetsersättning där antalet sedan 2003 har ökat inom alla åldersgrupper, framför allt bland de yngre. Bland 20–34-åringar har antalet med sjuk- och aktivitetsersättning ökat med 31 procent. Det är dock en relativt liten grupp, endast 8 procent av de med sjuk- och aktivitetsersättning är i denna ålder. ●

Antalet personer med sjuk- och aktivitetsersättning, tidigare kallat förtidspension, har ökat med 8 procent sedan 2003.

- Med bidrag under 1 basbelopp
- Med bidrag över 1 basbelopp som har löne- eller företagarinkomst
- Med bidrag över 1 basbelopp som saknar löne- eller företagarinkomst

De bidrag och sociala ersättningar som omfattas i artikeln är:

- Sjukpenning (exklusive arbetsgivarperiodens sjuklön)
- Arbetslöshetsstöd
- Sjuk- och aktivitetsersättning (tidigare förtidspension)
- Ekonomiskt bistånd (tidigare socialbidrag).

Det är bidrag och ersättningar som erhålls vid ofrivillig frånvaro från arbetsmarknaden. Däremot ingår inte till exempel studiebidrag, föräldrapenning, barnbidrag och bostadsbidrag.

Alla uppgifter avser personer 20–64 år.

Uppgifterna är beräknade utifrån grunddata för 2007 och framskrivna till 2008 med hjälp av simuleringsmodellen FASIT.

FAKTA

Författare

Annica Wallerå
arbetar med ekonomiska mikrosimuleringar på SCB
tfn: 019-17 62 38
e-post: annica.wallerå@scb.se

Få svenska 19-åringar studerar

I många länder börjar de flesta sin högskoleutbildning direkt efter gymnasiet. Därefter sjunker studiedeltagandet ofta successivt med stigande ålder. I Sverige, liksom i Finland och Danmark, är mönstret något annorlunda. Dessa länder har en kraftig nedgång i studiedeltagandet i 19–20-årsåldern och sedan en viss ökning i åldrarna 21–22 år. Det betyder att många tar ett studieuppehåll efter gymnasieskolan innan de går vidare till högre studier.

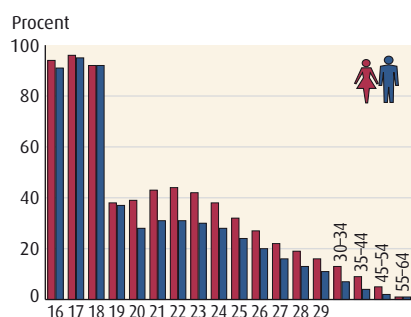
Sverige har hög andel ungdomar i gymnasieskolan. Under höstterminen det år de fyller 18 studerar drygt 90 procent i gymnasieskolan. Året därefter har huvuddelen avslutat sina gymnasiestudier och ungefär en tiondel har påbörjat högskolestudier men ungefär var femte går fortfarande kvar i gymnasieskolan.

Årskullen född 1985 får illustrera hur studiedeltagandet utvecklades efter 18 års ålder.

HÖSTTERMINEN 2004, då 1985-orna var 19 år var 38 procent engagerade i någon form av studier. Det är märkbart fler kvinnor än män som studerar efter gymnasieskolan i alla åldersgrupper.

I Sverige är andelen studerande lägre för 20-åringar än för 23-åringar

Studiedeltagande höstterminen 2008

Över 19 års ålder är andelen studerande kvinnor högre än andelen studerande män i alla åldersgrupper.

Närmare hälften av de studerande 19-åringarna fanns kvar i gymnasieskolan. Av dem var fler män än kvinnor. Det finns många olika anledningar till att gå kvar i gymnasiet som 19-åring och det är inte nödvändigtvis liktydigt med ett misslyckande i skolarbetet. Denna grupp består bland annat av elever som gått en fyraårig gymnasieutbildning till exempel idrottsgymnasium eller varit utbytesstudenter under ett år.

Barn som invandrat under skolåldern placeras ofta i klasser där de är ett år äldre än de flesta eleverna. Det bidrar till att andelen 19-åringar som fanns i gymnasieskolan var ungefär dubbelt så hög för personer med utländsk bakgrund som för dem med svensk bakgrund. Det är framför allt de som invandrat vid högre ålder som går kvar i gymnasieskolan vid 19 års ålder. Ungdomar med utländsk bakgrund som var födda i Sverige eller invandrat före skolåldern var inte oftare kvar i gymnasieskolan vid 19 års ålder än ungdomar med svensk bakgrund.

Under höstterminen 2004 deltog 6 procent av 19-åringarna i studier i komvux. Två tredjedelar av dessa hade slutbetyg från gymnasieskolan som uppfyllde villkoren för grundläggande behörighet till universitet och högskola. En procent av 19-åringarna hade studiemedel för utlandsstudier. Det var tre gånger vanligare bland kvinnor än bland män att studera utomlands med svenskt studiemedel.

HÖSTTERMINEN 2005 då 1985-orna var 20 år hade ytterligare cirka

FAKTA

Uppgifterna är hämtade från SCB:s statistik över "Befolkningens studiedeltagande". Den bygger på årliga sammanställningar av uppgifter från ett flertal av SCB:s register, samt från Skolverket, Högskoleverket, Centrala studiestödsnämnden (CSN), Arbetsförmedlingen och Myndigheten för Yrkehögskolan. Uppgifterna avser personer som är folkbokförda i Sverige och sammanställs från individuppgifter avseende studiedeltagande m.m. höstterminen varje år.

Internationella diagram:
Källa OECD

12 000 personer påbörjat högskolestudier. Närmare en tiondel av dem hade avslutat gymnasiet samma år. De som avslutade gymnasiet 2005, vid 20 års ålder, övergick i något lägre grad direkt till högskolan och i högre grad till komvux än de som slutat ett år tidigare. Män börjar högskolan vid något högre ålder än kvinnor. Det kan till viss del bero på att huvuddelen av de som gör värnplikt är män. Ett annat skäl kan vara att en större del av dem som går längre i gymnasieskolan är män.

Av dem som började högskolan 2005 hade 70 procent inte deltagit i studier under hösten 2004, medan 12 procent studerat i komvux året före. Den vanligaste formen för att komplettera sina gymnasiebetyg är komvux. Omkring 90 procent av dem som studerat i komvux året före hade grundläggande behörighet för högskolestudier redan då de lämnade gymnasieskolan och behövde därför inte komplettera sina betyg av den anledningen. Däremot kan deras komvuxstudier ha varit nödvändiga för att

vidare direkt efter gymnasiet

komplettera gymnasiebetyget med kurser i ämnen som ger den särskilda behörighet som krävs för tillträde till vissa utbildningar vid högskolan.

HÖSTTERMINEN 2006 då de som var födda 1985 hunnit bli 21 år hade ytterligare drygt 8 000 personer påbörjat högskolestudier. Nära hälften av dem hade inte studerat under något av de två föregående åren. En större andel än året före, 22 procent, kom från komvux där de studerat ett eller två år.

HÖSTTERMINEN 2007 då de var 22 år hade ytterligare drygt 5 000 personer påbörjat högskolestudier. Även då hade 22 procent studerat vid komvux året innan de började i högskolan. Det är anmärkningsvärt hur likartad utbildningsbakgrund de som började högskolan vid 21 och 22 år hade. Även andelen som studerat utomlands, vid folkhögskola eller inte studerat året innan ligger på samma nivå vid dessa båda åldrar.

HÖSTTERMINEN 2008 hade ytterligare cirka 3 500 personer bland 1985-orna påbörjat högskolestudier. Vid 23 år ålder var det en något högre andel som inte hade studerat året innan. Andelen som året före högskolestudierna haft studiemedel för utlandsstudier låg för alla åren (20–23 år) på 3 procent.

Efter 5 år hade totalt 37 procent av de som var 19 år höstterminen 2004 börjat studier vid universitet eller högskola. ●

Författare

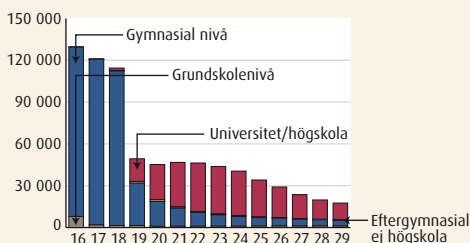
Sonia Ekman

arbetar med utbildningsstatistik på SCB
tfn: 019-17 68 23
e-post: sonia.ekman@scb.se

Äldre nybörjare på universiteten i Sverige

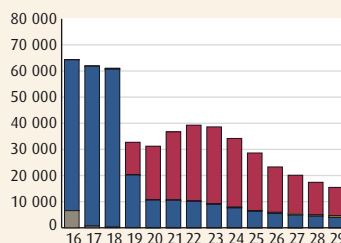
Antal studerande efter ålder och typ av utbildning, läsåret 2006/2007

Sverige

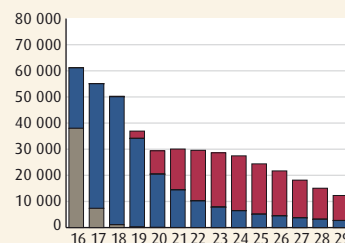
I Sverige ökar andelen studerande efter 20 års ålder.

Finland

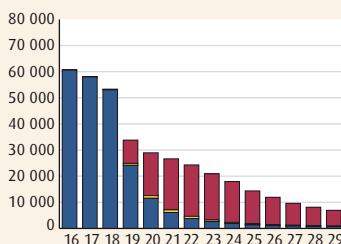
Finland har ett mönster som liknar Sveriges. Svackan i studiedeltagandet i 20-årsåldern är tydligare än i Sverige, delvis beroende på att andelen män som gör militärtjänst är högre i Finland.

Danmark

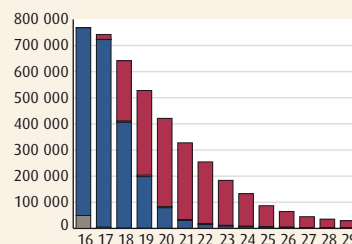
I Danmark finns fler 19-20-åringar i gymnasiala utbildningar än i Sverige och liksom i Sverige ökar andelen högskolestuderande fram till 22-årsåldern.

Norge

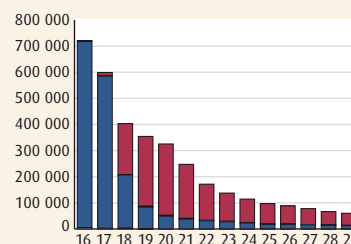
Norge har i högre grad en tidig övergång till högre utbildning än de övriga nordiska länderna.

Frankrike

I Frankrike har man i regel en direkt övergång till högre studier. Många franska universitetsstudenter är klara med sina studier vid 22 års ålder.

Storbritannien

I Storbritannien är det vanligt med övergång till högre studier redan i 18-19-årsåldern.

Extra ersättning vid föräldraledighet:

Välbetalda pappor påverkas mest

Föräldrar med hög inkomst påverkas mer av extra ersättningar från arbetsgivaren i samband med föräldraledighet. I genomsnitt var de med högre inkomster lediga 4 veckor längre om de fick extra ersättningar.

Föräldralön är en extra ersättning från arbetsgivaren vid föräldraledighet. Att föräldralönen påverkar längden på föräldraledigheten har påvisats förut, men att inkomsten troligen är avgörande för att föräldralönen ska ge en längre föräldraledighet har tidigare varit okänt. En studie baserad på data från Försäkringskassans undersökning "Tid och Pengar" visar att kvinnor och män med föräldralön är lediga cirka fyra veckor längre om de har en hög inkomst än om de har en låg inkomst. En förklaring till detta kan ligga i föräldraförsäkringens utformning.

FÖRÄLDRAFÖRSÄKRINGEN GER för närvarande rätt till totalt 480 dagar med föräldrapenning. Av dessa dagar är 390 baserade på den sjukpenninggrundande inkomsten och ger 80 procent av den tidigare inkomsten upp till ett tak som för nuvarande är 35 667 kronor i månaden. År 2003, då studien gjordes, var taket 24 125 kronor. Personer utan inkomst får ett grundbelopp motsvarande 180 kronor om dagen. De resterande 90 dagarna är så kallade lägstnivådagar och ger 180 kronor om dagen, oavsett tidigare inkomst.

År 2008 tog kvinnor ut 79 procent av föräldrapenningen och män tog ut 21 procent. Längden på föräldraledigheten, vilken inte behöver vara lika lång som uttaget

Foto: Lisa Blåsjö

av föräldrapenning, är även den ojämnt fördelad mellan könen. I denna studie är det skillnaderna i föräldraledighetslängd under de första fyra åren som studeras. Urvalet i studien "Tid och pengar" utgörs av föräldrar till 4 000 slumpmässigt utvalda barn, födda

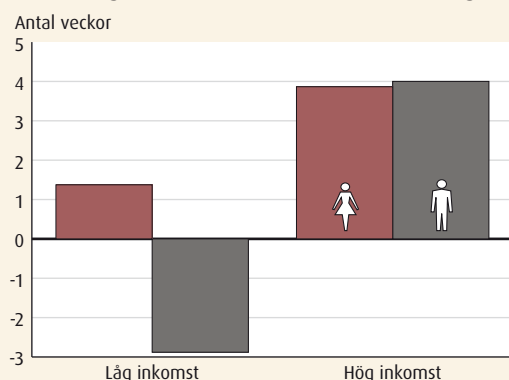
1993 eller 1999. Föräldrarna var barnets ursprungsföräldrar och vid intervjun 2003 boende med barnet. Den genomsnittliga föräldraledighetens längd var mycket ojämnt fördelad mellan könen och kvinnor var lediga betydligt längre än männen. I genomsnitt

var kvinnor föräldralediga i 66 veckor, och män i knappt åtta veckor.

DE FLESTA ARBETSTAGARE har rätt till extra ersättning vid föräldraledighet. Riktigt hur många vet man inte säkert, men en upp-

Extra ersättning ger längre föräldraledighet för höginkomsttagare

Förändring i antal veckor vid extra ersättning

Både kvinnor och män med hög inkomst var i genomsnitt lediga fyra veckor längre om de fick extra ersättning från arbetsgivaren. För personer med låg inkomst är skillnaden i ledighetslängd inte statistiskt säkerställd.

FAKTA

År 2003 var den högsta möjliga föräldrapenningen 80 procent av en månadslön på 24 125 kronor. Om arbetsgivaren täckte upp till 90 procent av lönen får det olika effekt vid olika inkomster. Det innebär 10 procent extra för inkomster under taket och 90 procent av inkomster över taket.

Inkomst	Extra ersättning från arbetsgivaren
10 000	1 000 kr
30 000	7 700 kr
50 000	25 700 kr

Medianinkomst

Medianinkomsten är mittvärdet då man sorterat befolkningen efter stigande inkomst. För den undersökta perioden var medianinkomsten 148 000 kronor för kvinnor och 211 000 kronor för män.

skattning som brukar nämnas är 90 procent. Ersättningen ser olika ut i olika sektorer, men de statliga avtalen är oftast mest generösa. De extra ersättningarna, som även kallas föräldralön, ligger utanför socialförsäkringen och finansieras av arbetsgivaren. Oftast är det kollektivavtalen som de flesta arbetsgivare lyder under som styr rätten till extra ersättning. Föräldralönen är således inte en avtalsförsäkring där arbetsgivaren eller arbetstagaren kan försäkra sig till en extra ersättning.

Personer med hög inkomst får ofta mer ersättning från föräldralönen. Detta eftersom de vid en inkomst över taket annars skulle fått ut mindre än 80 procent av sin tidigare inkomst vid föräldraledigheten. Denna skillnad försvinner om arbetstagaren får extra ersättning från arbetsgivaren som täcker de delar över taket

för föräldrapenningen som annars inte ersätts. Den extra ersättningen innebär ofta att taket för föräldrapenningen höjs samtidigt som ersättningsnivån ökar från 80 till 90 procent. För en individ med en inkomst under taket är den extra ersättningen från arbetsgivaren högst någon eller några tusenlappar, medan det för en individ med en hög inkomst ovanför taket kan röra sig om tiotusentals kronor (se faktaruta).

BÅDE MÄN OCH KVINNOR med hög inkomst, i studien definierat som en årsinkomst över medianen, var i genomsnitt lediga fyra veckor längre om de fick extra ersättning. Fyra veckor utgör en större procentuell andel av männens föräldraledighet, vilket innebär att männens föräldraledighetslängd förändrades mest av ersättningen. Föräldrar med en förhållandevis

låg inkomst, det vill säga en inkomst under medianinkomsten, hade inte en statistiskt säkerställt längre föräldraledighet även om de fick extra ersättning från arbetsgivaren.

Det behöver inte vara motsägelsefullt att de med en hög inkomst påverkas mer av den extra ersättningen än vad låginkomsttagare gör. För även om tusen kronor troligen betyder mer för individer med låg inkomst så är inkomstbortfallet större för de med hög inkomst. Vid ett lönebortfall på 20 procent eller mer kan föräldraledigheten bli ekonomiskt påtaglig, trots att ersättningen är jämförelsevis hög. Den extra ersättningen gör föräldraledigheten mindre ekonomisk märkbar och därför tycks föräldralönen leda till en längre föräldraledighet för personer med hög inkomst. ●

Författare

Josepha Lindblom
arbetar som analytiker på Socialdepartementets analysfunktion
tfn: 08-405 14 52
e-post:
josepha.lindblom@social.ministry.se

Tonårsaborterna minskar

Antalet aborter minskade med 2 procent första halvåret 2009 jämfört med samma period 2008. Flest aborter gjordes i åldersgruppen 20–24 år. Bland tonåringar minskade aborterna med 8 procent jämfört med förra året.

Malmö kommun hade flest aborter per kvinna och Blekinge län minst.

Källa: Socialstyrelsen, www.socialstyrelsen.se

Antal aborter

Januari-juni 2008 respektive 2009

	2008	2009
–19 år	3 850	3 560
20–24 år	4 860	4 810
25–29 år	3 570	3 680
30–34 år	2 930	2 920
35–39 år	2 480	2 420
40– år	1 270	1 210
Okänd ålder	10	50
Totalt	18 980	18 670

Sverige gick emot trenden i senaste EU-val

Valdeltagandet ökade i det svenska Europaparlamentsvalet 2009 och var det högsta sedan Sverige blev medlem i unionen. 45,5 procent deltog i valet, en ökning jämfört med valet 2004 då 37,9 procent röstade.

Totalt inom EU gick dock valdeltagandet tillbaka, från 45,5 procent år 2004 till 43,0 procent i årets val. På EU-nivå har valdeltagandet successivt minskat alltsedan det första valet till Europaparlamentet. En bidragande orsak till tillbakagången i årets val är lågt valdeltagande i EU:s nya medlemsstater.

Danderyd var den kommun där flest röstade, 64,4 procent. I endast 25 av 290 kommuner översteg valdeltagandet 50 procent.

Lägst deltagande hade Haparanda där bara 28,6 procent av de röstberättigade deltog.

Europaparlamentsvalet 2009

Kommuner med högst valdeltagande

	Procent
Danderyd	64,4
Mörbylånga	61,3
Lidingö	60,9
Täby	58,6
Lund	57,1

Kommuner med lägst valdeltagande

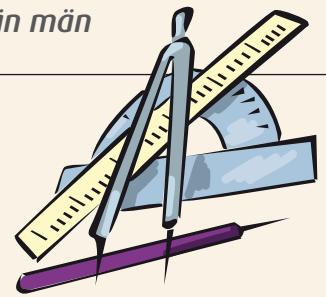
	Procent
Haparanda	28,6
Älvdalen	29,0
Eda	30,4
Kiruna	32,0
Dals-Ed	32,1

Källa: SCB, www.scb.se

Mer populärt bland kvinnor än män att plugga på universitet

Betyddigt fler kvinnor än män har ansökt till vårens kurser och program för högre utbildning. Det visar en sammanställning inför den kommande vårterminen som Verket för högskoleservice (VHS) gjort. Nära två tredjedelar, eller 63 procent, av anmälningarna är från kvinnor.

Totalt har ungefär 194 000 anmält sig till högre utbildning. Det är en ökning med 13 procent jämfört med förra året då nära 172 000 personer anmälde sig.

Källa: Verket för högskolestudier, www.vhs.se

SCB-siffror

7 ton

växthusgaser släpper svensken ut i genomsnitt enligt Sveriges rapportering till UNFCCC i april 2009. UNFCCC är FN:s ramkonvention om klimatförändringar, det viktigaste forumet för internationellt klimatarbete.

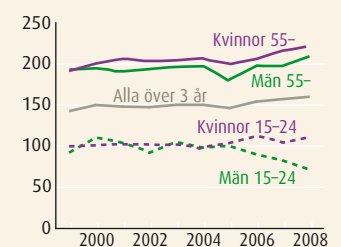
Mer TV-tittande bland äldre

Traditionellt TV-tittande bland äldre har ökat de senaste åren, förmodligen beroende på att kanalutbudet har ökat. Däremot har TV-konsumtionen sjunkit bland yngre män, vilket kan bero på deras förändrade medievanor. Yngre mäns mediekonsumtion sker allt mer via dator och Internet, till exempel webb-TV, dataspel, sociala nätverk och nedladdning. Vanlig tabblagd TV utgör emellertid majoriteten av mediekonsumtionen inom rörlig bild oavsett åldersgrupp. Bland 16–25-åringarna utgör TV 62 procent av den dagliga mediekonsumtionen inom rörlig bild och bland 41–65-åringarna är motsvarande siffra 83 procent.

En stor del av TV-tittandet äger rum mellan klockan 18 och 23, och mest TV ser vi på sönda-

garna. Fler än nio av tio tittar på TV hemma. Det är vanligt att vi gör något annat samtidigt, vanligtast är att umgås med familj och vänner samt att äta. Många ungdomar surfar eller chattar på nätet medan de ser på TV.

Genomsnittlig tittartid (minuter per dag) i Sverige

Källa: Radio- och TV-verket, www.rtvv.se

Färre elever ger större lärartäthet

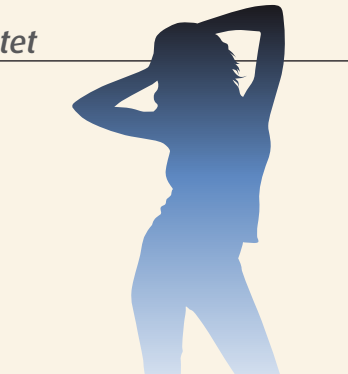
Antalet elever i grundskolan har minskat med 140 000 under fem år. För att möta bortfallet av elever har skolor minskat antalet lärare eller i vissa fall lagts ner. Men minskningen av lärare har inte varit lika stor som bortfallet av elever. Därför har lärartätheten i genomsnitt ökat de senaste fem åren. Det visar rapporten "Aktuellt om skola och förskola 2009" från Sveriges Kommuner och Landsting.

Källa: Sveriges Kommuner och Landsting, www.skl.se

Ungdomars sexvanor på nätet

Cirka 10 procent av unga mellan 16 och 25 år har någon gång lagt ut sexiga bilder av sig själva på Internet. Samtidigt har nära 50 procent av tjejerna upplevt att någon har försökt övertala dem att skicka sexuella bilder, prata om sex eller agera framför webbkamera. För killar är andelen 13 procent. Det visar en undersökning som Ungdomsstyrelsen låtit göra.

Fyra av tio anser att det är acceptabelt att ha sex mot ersättning om båda är med på det. En av tio kan tänka sig att själv ta emot ersättning för sex. Killar är mer positiva än tjejer. Ungefär 1,7 procent, motsvarande 20 000 tjejer och killar, har någon gång haft sex mot ersättning. Andelen som säljer sex har inte ökat sedan

2004, trots att antalet unga internetanvändare har ökat kraftigt.

Ungdomsstyrelsen och stiftelsen Allmänna Barnhuset har tagit fram en metodhandbok för dem som arbetar med unga som råkar illa ut på nätet. "Men fråga mig bara" heter boken som kan beställas kostnadsfritt från Ungdomsstyrelsen.

Källa: Ungdomsstyrelsen,
www.ungdomsstyrelsen.se

Fler statsanställda har utländsk bakgrund

Andelen anställda i staten med utländsk bakgrund fortsätter att öka. År 2008 hade 12 procent av de statsanställda utländsk bakgrund, vilket är en ökning med 0,6 procentenheter sedan föregående år. I befolkningen hade 20,3 procent i åldrarna 20–64 år utländsk bakgrund.

Högst andel statsanställda med utländsk bakgrund finns i de tre storstadsområdena Stockholm, Göteborg och Malmö, där andelarna är 15,7, 14,6 respektive

14,4 procent. Andelen skiljer sig avsevärt åt mellan regioner, men kanske främst mellan storstadsområden och landsbygd. Utanför de tre storstadsområdena är andelen personer med utländsk bakgrund lägre än genomsnittet. Det gäller oavsett om jämförelsen görs för befolkningen, samtliga sysselsatta på arbetsmarknaden eller statligt anställda.

Källa: Arbetsgivarverket,
www.arbetsgivarverket.se

Andel personer med utländsk bakgrund i befolkningen, bland förvärsarbetande och anställda i staten 2008, per region i procent

Regioner	Befolkningen 20–64 år	Förvärs- arbetande	Statligt anställda
Stor-Stockholm	30,1	23,0	15,7
Stor-Göteborg	23,7	17,6	14,4
Stor-Malmö	28,7	19,0	14,6
Mellansverige i övrigt	16,2	11,8	11,3
Västsverige i övrigt	15,8	11,7	7,9
Sydsverige i övrigt	16,4	11,7	7,2
Norrland	9,9	7,1	7,2
Totalt	20,3	15,1	12,0

Alkohol vanligt i samband med dödsolyckor

Vid drygt en fjärdedel av alla dödsolyckor i Sverige finns alkohol med i bilden. Av de ungefär 4 500 personer som varje år dör till följd av skador har 28 procent alkohol i blodet. Till skador räknas olyckor som fall och drunkning, men också självmord och våldshandlingar.

En studie av Karlstads universitet, Rättsmedicinalverket och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) visar att av unga mellan 13 och 17 år som dör i drunkningsolyckor har 40 pro-

cent, fler pojkar än flickor, druckit alkohol.

Tidigare studier av rättsmedicinska undersökningar visar att nära hälften av alla drunkningsoffer hade alkohol i blodet. Bland män mellan 24 och 64 år var andelen 60 procent. I samband med dödsbränder var andelen som druckit alkohol ännu högre. 70 procent av de som dog av brand hade alkohol i blodet.

Källa: Skyddsnetet,
www.skyddsnetet.se

Fler medlemmar i a-kassorna

Arbetslöshetskassorna hade 3 342 000 registrerade medlemmar i augusti 2009. Det är 32 600 fler medlemmar jämfört med samma månad förra året och motsvarar en ökning på en procent.

De fyra arbetslöshetskassor som har haft procentuellt störst ökning mellan augusti 2008 och

augusti 2009 är Alfa, Elektrikererna, Småföretagarna och Akademikerna. De som har tappat mest under samma period är Musikerna, Sveriges fiskare, Bensinhandlarna och Sveriges arbetares arbetslöshetskassa.

Källa: Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen (IAF) www.iaf.se

Barn eller inte?

De flesta unga kvinnor och män uppger att de vill ha barn i framtiden och en majoritet vill ha två barn. Jämfört med tidigare mätningar verkar inte viljan att få barn ha försvagats. Det visar en ny undersökning som presenteras i Statistiska centralbyråns rapport *Barn eller inte?* Resultaten bygger på en enkätundersökning riktad till 7 000 kvinnor och män i barnafödande åldrar.

I genomsnitt får svenska kvinnor två barn och tvåbarnsnormen ser ut att hålla i sig. På frågan om hur många barn man vill ha svarar runt hälften av kvinnorna och männen utan barn att de vill ha två. Av de med ett barn tror de flesta att de kommer få ett till, medan majoriteten av de med två barn inte tror att de kommer att få fler.

Rapporten kan hämtas som pdf på www.scb.se och beställas i tryckt form från e-post: publ@scb.se

Bor med mamma och pappa

Kartan visar hur stor andel av barn under 18 år som bor tillsammans med båda sina föräldrar. Totalt i Sverige bor 74 procent av barnen tillsammans med båda föräldrarna.

I kranskommuner kring storstäderna Stockholm, Göteborg och Malmö bor en stor andel av barnen med båda sina ursprungliga föräldrar. Så är det också i många kommuner i Småland, Öster- och Västergötland samt Norrbotten och Västerbotten. I mellersta Sverige är andelen barn som inte bor med båda sina ursprungliga föräldrar störst.

Kommuner där **högst** respektive **lägst** andel av barnen bor med båda sina föräldrar

	Procent
Lomma	85
Danderyd	84
Ydre	84
Habo	84
Vaggeryd	83
Norberg	64
Sundbyberg	65
Munkfors	65
Filipstad	65
Orsa	66

